

Lähteolukord, vajadused ja väljakutsed

Sisukord

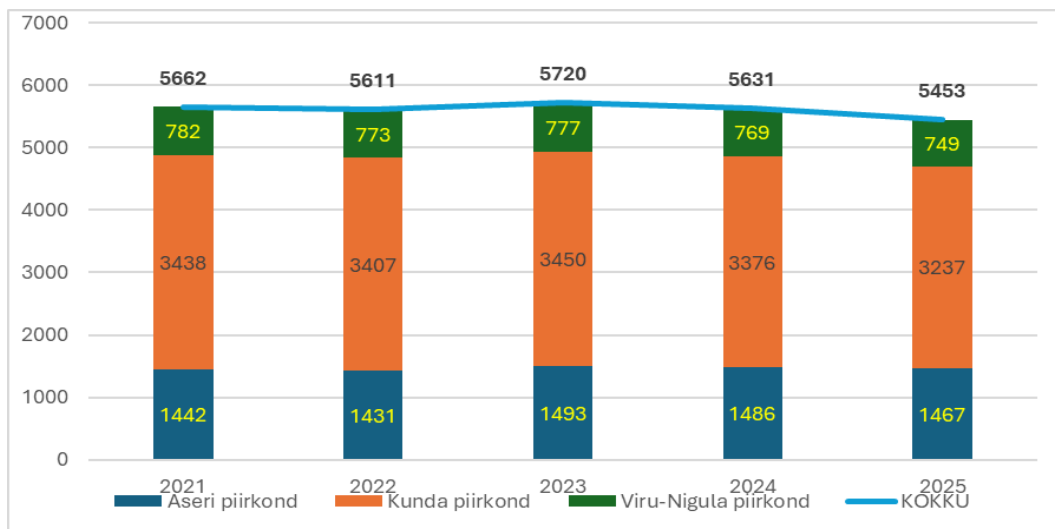
1. ÜLEVAADE VIRU-NIGULA VALLAST	2
1.1. TERRITOORIUM JA ASUSTUS	2
1.2. ELANIKKONNA MUUTUS	3
1.3. RAHVASTIKUALASED VÄLJAKUTSED	6
1.4. VALLA ARENGUSTSENAARIUMID	7
2. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED	12
2.1. ALUSHARIDUS	12
2.2. ÜLDHARIDUS	12
2.3. HUVIHARIDUS	14
2.4. NOORSOOTÖÖ	14
2.5. KULTUUR, SPORT, VABA AEG JA KOGUKONNAD	15
3. HOITUD INIMESED	18
3.1. SOTSIAALKAITSE JA SELLE KULUD	18
3.2. SOTSIAALTEENUSED JA -TOETUSED	18
3.3. LASTE JA PEREDE HEAOLU	19
3.4. HOOLEKANNE JA TOIMETULEK	19
3.5. TÖÖTURG	20
3.6. RAHVATERVIS	21
3.7. TURVALISUS	21
4. HEA ELUKESKKOND	25
4.1. MAAKASUTUS JA PLANEERINGUD	25
4.2. AVALIK RUUM	25
4.3. ELAMUMAJANDUS	25
4.4. LOODUSKESKKOND	25
4.5. JÄÄTMEMAJANDUS	26
4.6. TEEDEVÕRK	26
4.7. TRANSPORT JA LIIKUVUS NING ÜHISTRANSPORT	26
4.8. TÄNAVAVALGUSTUS	26
4.9. VEEMAJANDUS	27
4.10. SIDE JA ELEKTER	27
4.11. SOOJA- JA ENERGIAMAJANDUS	27
5. VALITSEMINE	30
5.1. EELARVEPOLIITIKA	30
5.2. AVALIKUD TEENUSED	31
5.3. DIGILAHENDUSED JA IT ARENDUS	31
5.4. KOMMUNIKATSIOON JA TURUNDUS	31
5.5. AVATUD VALITSEMINE	31
5.6. PERSONAL JA TÖÖKESKKOND	31

Piirkond	Kandi nimi	Asustusüksused
Aseri piirkond	Aseri	Aseri alevik
	Kalvi	Aseriaru küla, Kalvi küla
	Rannu	Kestla küla, Koogu küla, Kõrkküla küla, Kõrtsialuse küla, Oru küla, Rannu küla
Kunda piirkond	Linnuse	Kabeli küla, Kaliküla küla, Kiviküla küla, Kunda küla, Linnuse küla, Marinu küla, Ojaküla küla, Paasküla küla, Selja küla, Siberi küla
	Malla	Iila küla, Kutsala küla, Kuura küla, Letipea küla, Malla küla, Simunamäe küla, Villavere küla
		Kunda linn
Viru-Nigula Piirkond	Viru-Nigula	Aasukalda küla, Kanguristi küla, Koila küla, Kurna küla, Mahu küla, Metsavälja küla, Nugeri küla, Pada küla, Pada-Aruküla küla, Pikaristi küla, Pärna küla, Samma küla, Toomika küla, Tüükri küla, Unukse küla, Varudi küla, Vasta küla, Viru-Nigula alevik, Vörkla küla

Tabel 1 Viru-Nigula asustusüksuste jaotus kantideks ja piirkondadeks

1.2. Elanikkonna muutus

Elanikkonna muutus aastatel 2021-2025 on kujutatud järgneval joonisel

Joonis 2 Elanike arv valla piirkondades 2021-2025

Allikas: Rahvastikuregister, Viru-Nigula vald

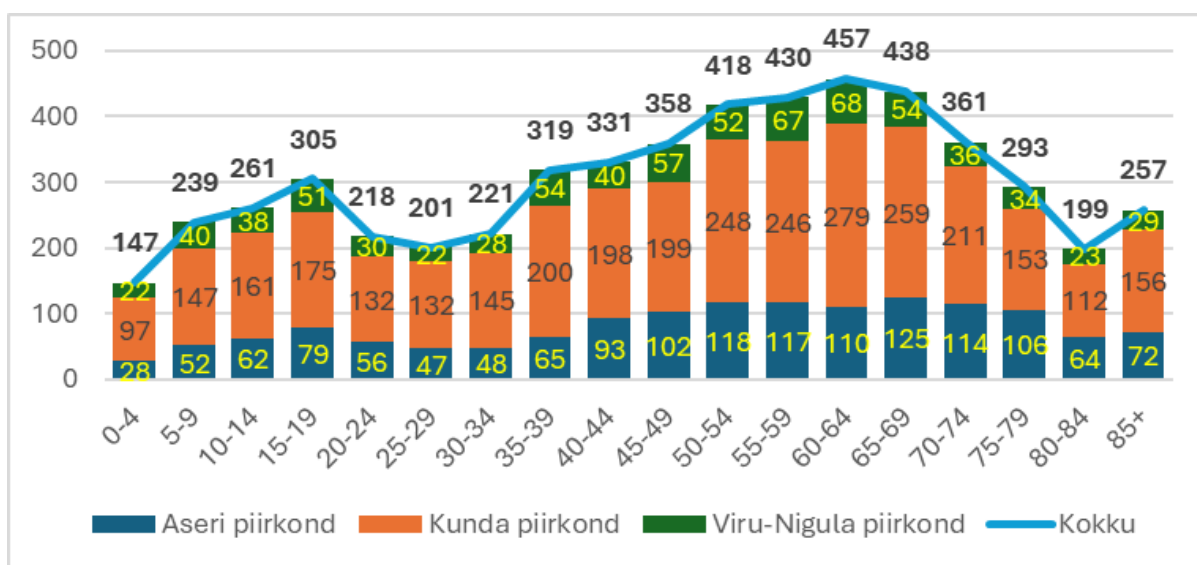
Elanike arvu muutust on negatiivselt mõjutanud loomulik iive (surmade arv ületas aastatel 2021-2024 igal aastal vähemalt kolme kordselt sündide arvu). Kuigi 2022. aastal toimus ajutine rahvaarvu kasv umbes 1% (peamiselt Ukraina sõjapõgenike arvel), siis 2023. aastal osa neist lahkus. Kuigi ka 2023. aastal oli rändesaldo kokkuvõttes positiivne, on elanike arv võrreldes 2021. aastaga kahanenud 3,7% (sh Kunda piirkonna elanike arv vähenes 5,8%, Viru-Nigula piirkonnas 4,2%, kuid Aseri piirkonnas kasvas elanike arv 1,7%).

	2021	2022	2023	2024
Rändesaldo	-32	257	41	-47
Loomulik iive	-88	-87	-89	-86
KOKKU	-120	170	-48	-133

Tabel 2 Loomulik iive ja rändesaldo vallas aastatel 2021-2024

Allikas: Statistikaamet

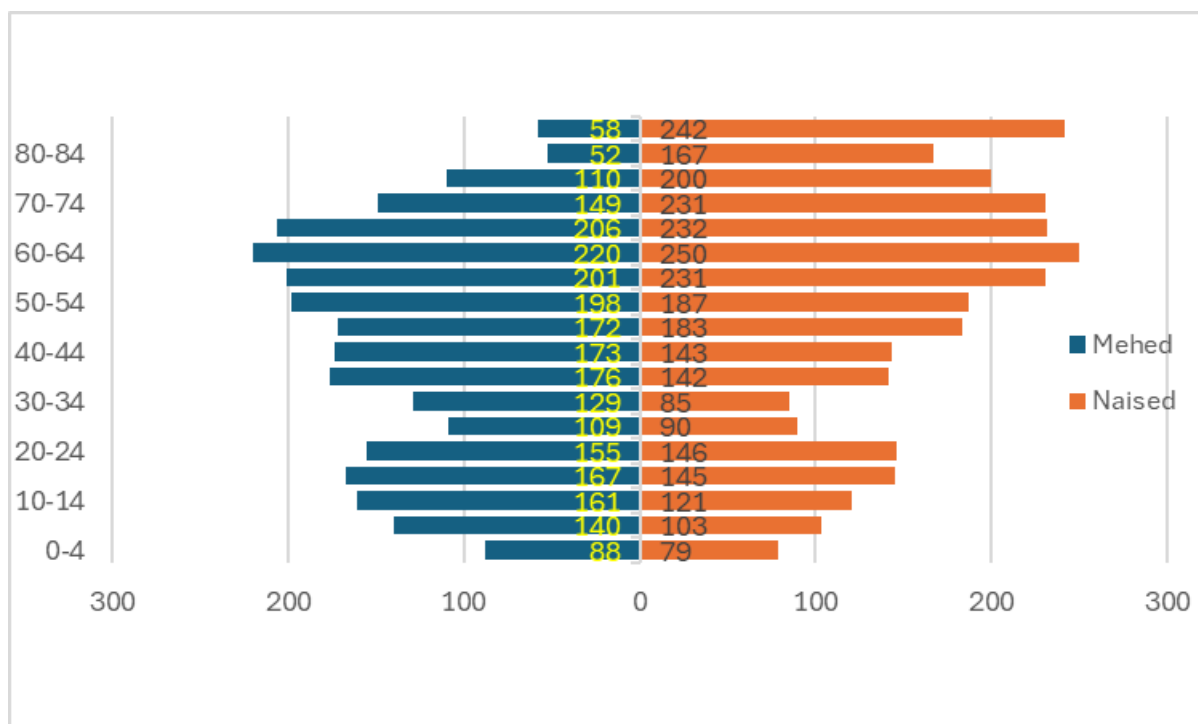
Joonisel 3 on toodud valla elanikkonna ealine jaotus vanusegrupiti piirkondade kaupa. Kõige väiksem on 0-4 aastaste laste osakaal (40% väiksem, kui 5-9 aastaste laste arv) ning madal on ka 20-34 aastaste inimeste osakaal tööealisest elanikkonnast.

Joonis 3 Elanike vanuseline jaotus vanusegruppide ning piirkondade lõikes

Allikas: Rahvastikuregister, Viru-Nigula vald

Üldiselt on rahvastiku sooline jaotus suhteliselt ühtlane, kuid alates 60 eluaastast hakkab meeste osakaal vähenema ning vanusegrupis 80-84 aastat moodustab see kolmandiku kogu vanusegrupist ning 85+ vanuste hulgas väheneb see vaid veerandini vanusegrupist.

Joonis 4 Elanike sooline jaotus

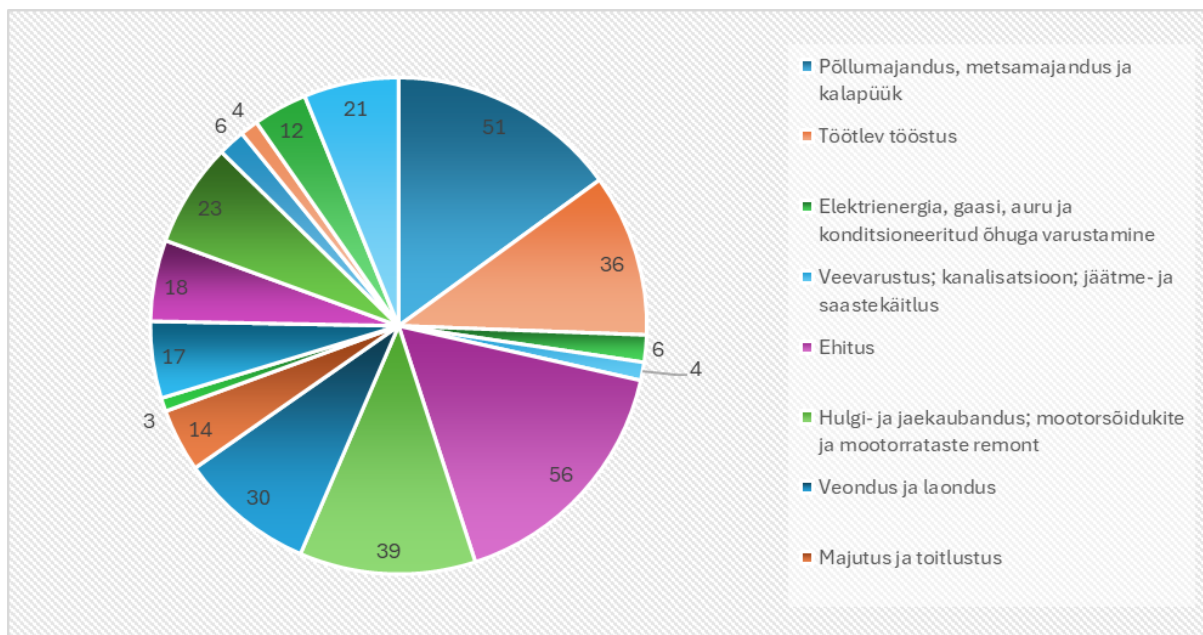
Allikas: Rahvastikuregister, Viru-Nigula vald

Viru-Nigula valla tööealiste elanike arv (vanuses 15-74) oli 2025. aasta III kvartalis Statistikaameti andmetel 1760 inimest. Töötukassa andmetel oli keskmine registreeritud töötute arv vallas 2025 aastal 184 inimest, võrreldes 2024. aastaga (keskmine 219 inimest) on see kahanenud 16%.

Viru-Nigula valla elanike keskmine brutopalk 2025 aasta III kvartalis oli 1760 eurot, mis on Eesti keskmisest (2075 eurot) 15% madalam.

Demograafiline töötururindeindeks (5-14-aastaste ja 55-64-aastaste inimeste omavaheline proportsioon) oli 01.01.2025 seisuga 0,59 (Eesti keskmine 0,9), mis näitab, et Viru-Nigula valla elanikest siseneb vanuse tõttu järgmistel aastatel tööturule oluliselt vähem, kui sealt lahkub. Samas on see proportsioon viimase viia aasta jooksul püsinud samal tasemel

Aastal 2025 oli Statistikaameti andmetel valda registreeritud 340 majandusüksust. Kolm suurimat valdkonda olid ehitus (56 majandusüksust), põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük (51 majandusüksust) ja töötlev tööstus (36 majandusüksust).

Joonis 5 Viru-Nigula vallas registreeritud ettevõtted
Allikas: Statistikaamet

Ettevõtetest olid 325 mikroettevõtteid (vähem kui 10 töötajat), 12 väikeettevõtet (töötajate arv 10-49) ning kolm keskmise suurusega ettevõtet (50-249 töötajat). Suurima töötajate arvuga ettevõtteid olid aktsiaselts Estonian Cell (69 töötajat), talle järgnesid Heidelberg Materials Kunda AS (66 töötajat) ning aktsiaselts LAJOS (59 töötajat).

1.3. Rahvastikualased väljakutsed

Elanikkonna paiknemise ja muutuste dünaamikaga seonduvad väljakutsed Viru-Nigula vallas:

Peamiseks väljakutseks on elanikkonna kahanemisega ja vananemisega kohanemine:

- Vananev rahvastik: eakate kasvav osakaal tähendab suurenevat koormust sotsiaalsüsteemile;
- Tööealise elanikkonna vähenemine. Noorte ja tööealiste arvu kahanemine võib põhjustada tööjõupuudust kohalikes ettevõtetes ning vähem kohalikke maksumaksjaid. See pidurdab valla majandusarengut ja maksutulude kasvu;
- Laste vähesus tähendab, et hariduskorraldus ja- võrk ning noorsootöö võivad vajada muudatusi;
- Kahanevate maksutulude ja elanikkonna vananemisest tulenevate kasvavate sotsiaalvaldkonna kuludega on oluline, kuidas tagada omavalitsuse ülesandeks olevate avalike teenuste jätkuv kättesaadavus ja kvaliteet;
- Kuna umbes 20% valla kodanikest elab hajaasustuspriirkondades, tuleb leida lahendus kuidas hoida külad elamisväärsena.

1.4. Valla arengustsenaariumid

Peamised rahvastikusuundumused Eestis tervikuna

Eesti rahvastik vananeb ja rahvaarv väheneb negatiivse loomuliku iibe tõttu. Üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskiri¹ toob välja, et ka praeguste rändesuundumuste jätkudes väheneks rahvaarv umbes 2%, sest ränne tasandab loomulikku kadu, kuid ei pööra trendi kasvule.

Samas dokumendis nenditakse, et peamine nn rändevõitja on Tallinna linnaregioon ja selle tagamaa vallad. Kuigi välisränne on olnud positiivne alates 2015. aastast, leevendades rahvastikukadu, jaotub see ebaühtlaselt ja suurem osa siserändajaid koondub suurematesse linnadesse. Samas on koroonaepideemia ajal aktiivselt kasutusele võetud kaugtöö võimalused aeglustanud linnastumist ja suurendanud mitmepaiksust (linn + maakodu).

Tulenevalt senistest rahvastikuarengutest pakutakse „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskirjas välja Eesti kohalike omavalitsuste jaoks välja neli arengustsenaariumi²:

- Pealinnastuv Eesti (A) - Stsenaarium A eeldab, et senised rändesuundumused jätkuvad kogu prognoosiperioodil. Rahvastik koondub peamiselt Tallinna linnaregiooni ja selle tagamaale, samal ajal kui enamik ülejäänud Eestist kaotab elanikke. Ränne tasandab osaliselt loomulikku rahvastikukadu, kuid ei pööra üldist trendi kasvule. Piirkondlik ebavõrdsus suureneb;
- Regioonikeskuste Eesti (B) - Stsenaarium B lähtub eesmärgist tugevdada regioonikeskusi (Tartu, Pärnu ja Ida-Virumaa keskuslinnad) ning nende tagamaid. Selleks suunatakse osa siserändest ümber pealinna regiooni arvelt. Eesti rahvaarv tervikuna ei kasva võrreldes A stsenaariumiga, kuid ruumiline jaotus muutub tasakaalustatumaks. Regioonikeskuste kasv eeldab märkimisväärsed demograafilisi ja poliitikameetmeid;
- Väikekeskuste Eesti (C) - Stsenaarium C keskendub maakonnakeskuste ja väikelinnade elujõulisuse tugevdamisele väljaspool Tallinna ja regioonikeskusi. Eesmärk on pidurdada rahvastiku vähenemist ja suunata rännet hajusamalt üle Eesti. Enamiku omavalitsuste jaoks tähendab see väga suurt pingutust ning rahvaarv üldjuhul siiski ei kasva, kuid kahanemine aeglustub ja asustusstruktuur muutub ühtlasemaks;
- Sisserände Eesti (D) - Stsenaarium D eeldab, et välisränne suureneb oluliselt (ligikaudu 50% võrreldes senise keskmisega), samal ajal kui sisserände mustrid jäävad sarnaseks A stsenaariumiga. See on ainus stsenaarium, mis viib Eesti rahvaarvu kasvule. Välisränne leevendab loomulikku iivet ja rahvastikukadu ka väljaspool suuremaid keskusi, kuid rahvastikukasv koondub siiski peamiselt suurematesse linnadesse.

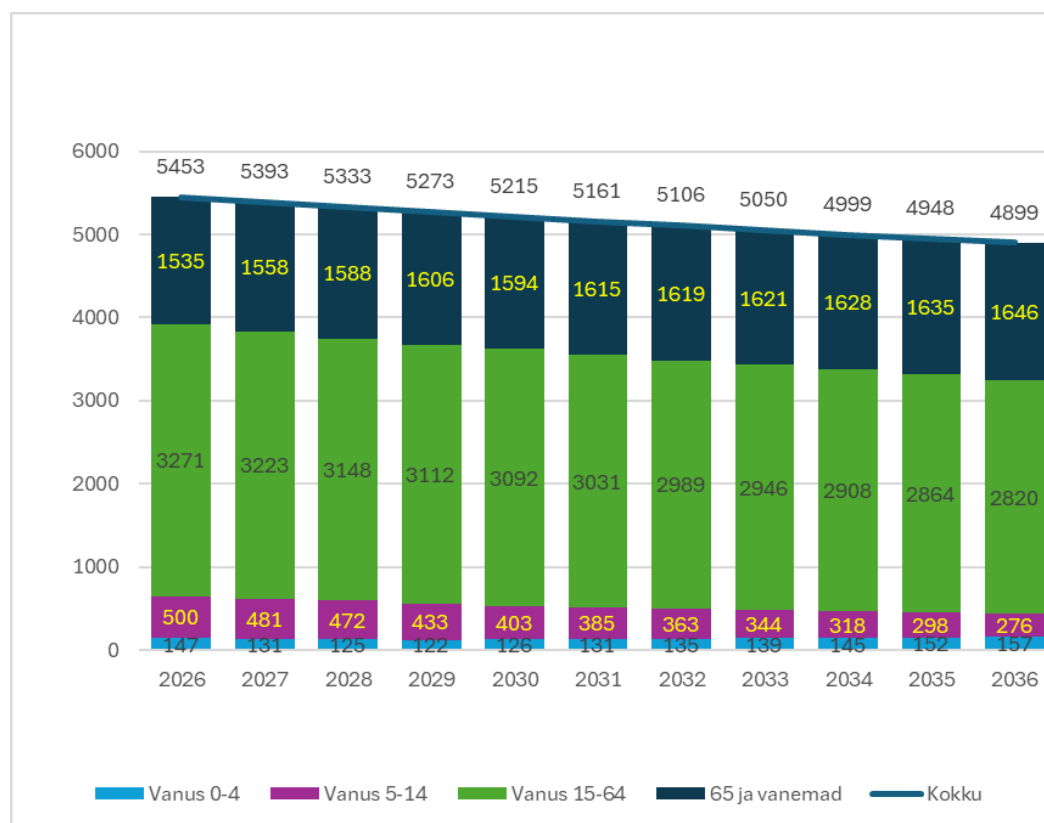
¹ Üleriigiline planeering „Eesti 2050“. Asustuse arengustsenaariumite koonduring. I etapp: rahvastikuproгноos. Seletuskiri. Tallinn: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, 2024., vt https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2024-11/Eesti%20rahvastikuproгноos%202050_seletuskiri.pdf

² *Ibid.*, lk 8-9

Viru-Nigula valla rahvastikustsenaariumid

Stsenaariumite koostamise aluseks on senised Rahvastikuregistri andmed aastatest 2021-2025, mille alusel on koostatud kolm rahvastikuproгноosi aastani 2036³. Kõigi stsenaariumite puhul eeldati, et sündimuskordaja trend on positiivne ning taastub aasta 2025. aasta rekordmadalalt 1,18 tasemelt tasemele 1,5, mis on lähedane selle kümnendi algusperioodi sündimuskordajale. Samas on modelleerimisel arvestatud, et rahvastiku üldine kasv Eestis on peatumas ning tänaste 19-29 aastaste naiste (so sünnitusikka jõudvate naiste) arv on väiksem eelmistest põlvkondadest. Samuti sisaldavad prognoosid keskmise oodatava eluea kasvu (naised praeguselt 83,5 eluaastalt 84,6 eluaastani ning mehed vastavalt 75,8-lt 77,8 eluaastani).

Baasstsenaarium – rahvastiku arvu muutus, mis põhineb loomulikul iibel, ilma rändeta. Baasstsenaarium näitab, et loomulik iive vallas on negatiivne ja rahvastiku arv kahaneks selle stsenaariumi põhjal aastaks 2036 praeguselt tasemelt 5453 inimeselt tasemele 4899 inimest (vähenemine umbes 10% ehk 554 inimese võrra). Jooniselt on näha, et baasstsenaariumi kohaselt väheneks vanusegruppide 5-14 ja 15-64 arv vastavalt 223 ja 451 inimese võrra, kasvaksid vanemaealiste arv (111 inimese võrra) ning vähesel määral ka 0-4 aastaste laste arv (10 võrra).

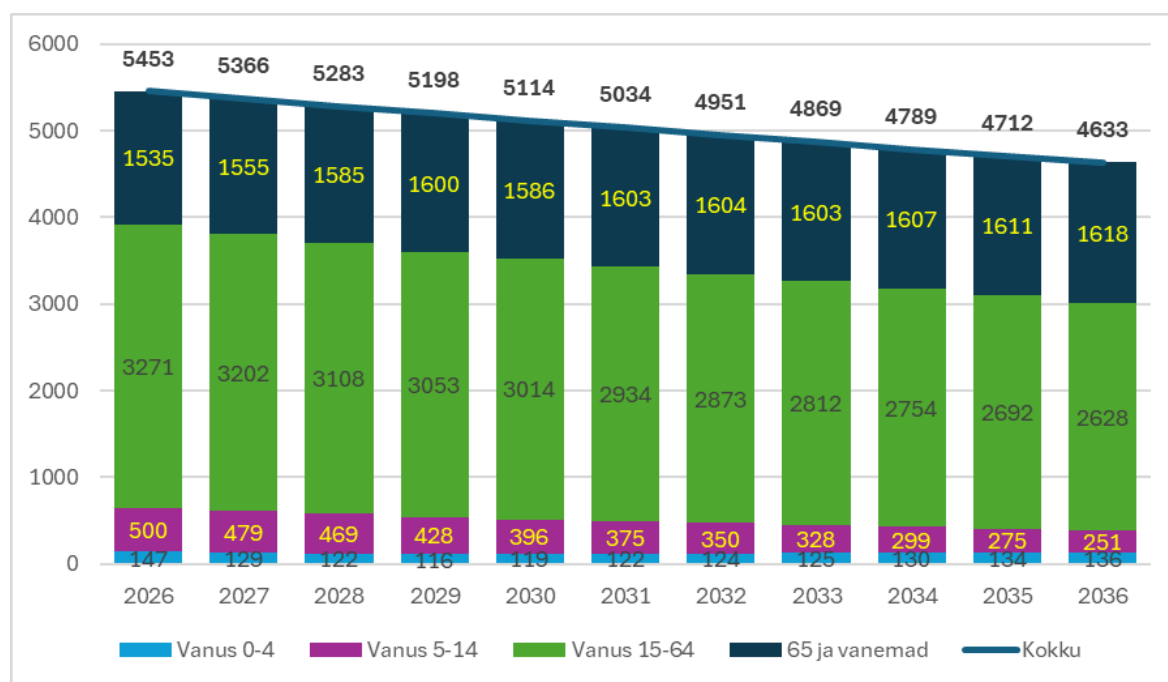
Joonis 6 Rahvastikuproгноosi baasstsenaarium aastateks 2026-2036

Rändestsenaarium 1: väljarände jätkumine. Selle stsenaariumi puhul on võetud eelduseks, et väljaränne jätkub ning iga-aastane rändeiive on keskmiselt -25 inimest (aluseks on võetud ajavahemiku 2015-2024 rändeandmed ning on eeldatud, et väljarände trend stabiliseerub. See

³ Prognoosid koostati tarkvara Spectrum 6.29 abil.

stsenaarium vastab „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskirjas väljatoodud pealinnastuva Eesti stsenaariumile (stsenaarium A).

Rahvastiku arv kahaneks aastaks 2036 selle stsenaariumi põhjal praeguselt tasemelt 5453 inimeselt tasemele 4633 inimest (vähenemine umbes 15% ehk 820 inimese võrra). Jooniselt on näha, et stsenaariumi kohaselt väheneks kõigi vanusegruppide arv, väljaarvatud 65+ inimeste arv. Vanusegrupi 0-4 arv kahaneb 11 lapse võrra, vanusegrupi 5-14 arv kahaneb 249 inimese võrra, tööealiste inimeste (vanuses 15-64) arv kahaneb 643 inimese võrra. 65+ inimeste arv kasvab 83 inimese võrra.

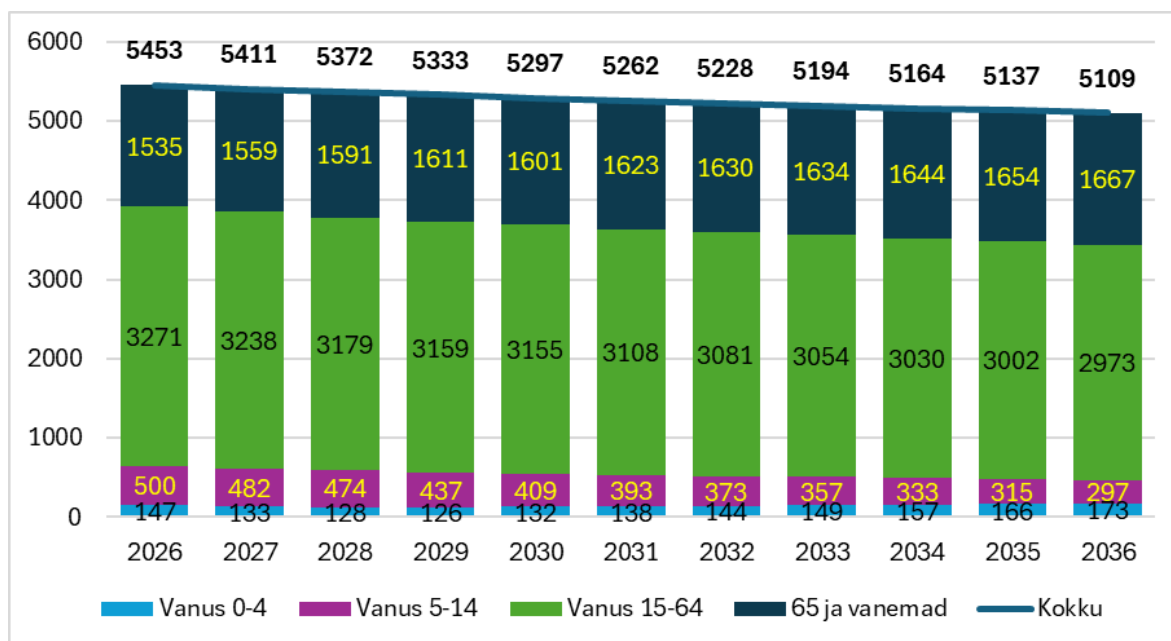
Joonis 7 Rahvastikuproгноosi rändestsenaarium 1: väljarände jätkumine

Rändestsenaarium 2: positiivne rändeiive. Selle stsenaariumi puhul on võetud eelduseks, et rändeiive pöördub positiivseks ning aasta keskmise juurdekasv on optimistlikult 20 inimest. See stsenaarium vastab „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskirjas väljatoodud väikekeskuste Eesti stsenaariumile (stsenaarium C).

Selle stsenaariumi rakendumise eelduseks on see, et suudetakse hoida töökohti, teenuseid ja elukeskkonda väikekeskustes, sh:

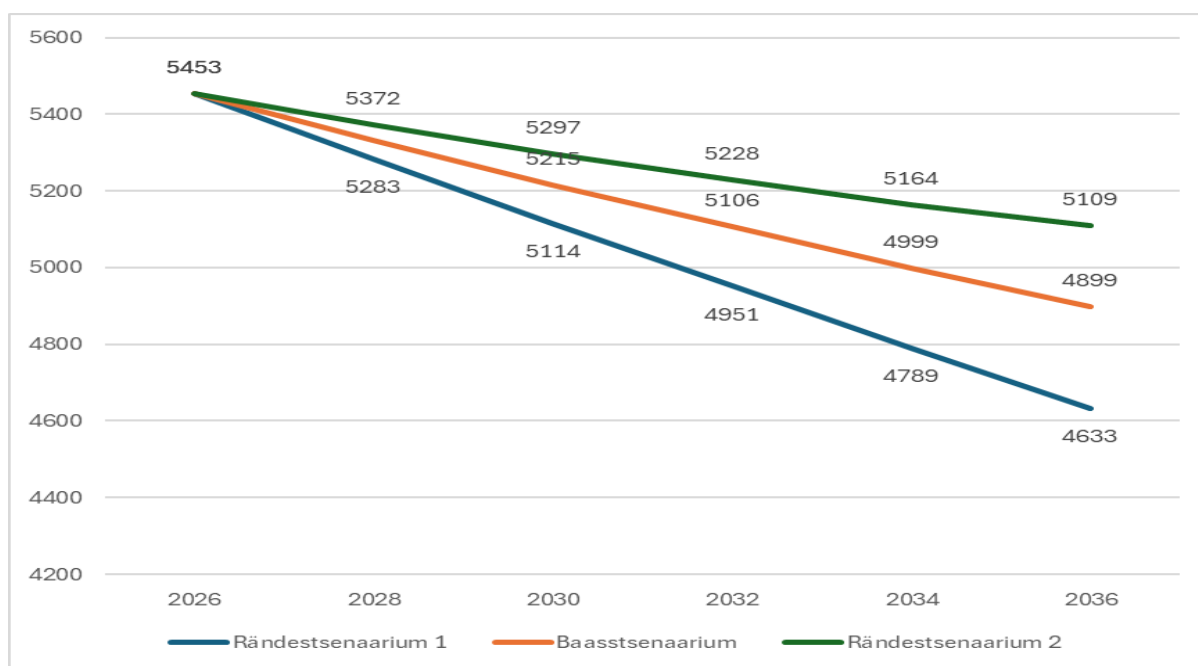
- Baasteenuste säilitamine ka seal, kus rahvaarv ajutiselt väheneb, kuna teenuste olemasolu ja lihtne kättesaadavus on eeltingimus, et inimesed üldse kaaluksid elama asumist väikekeskustesse;
- Kohapealseid töökohti luuakse ja hoitakse;
- Elamufondi kvaliteedi parandamine, mis muudab väikekeskustes elamise reaalset konkurentsivõimeliseks;
- Kaugtöö võimaluste olemasolu ja mitmepaiksuse üleminek püsielukohaks.

Positiivne rändeiibestsenaarium toob siiski endaga kaasa aastaks 2036 valla rahvastiku vähenemise 344 inimese võrra (umbes 6%). Sealjuures väheneks vanusegruppide 5-14 ja 15-64 arv vastavalt 203 ja 298 inimese võrra, kasvaksid vanemaeliste arv (132 inimese võrra) ning vähesel määral ka 0-4 aastaste laste arv (26 võrra).

Joonis 8 Rahvastikuprognosi Rändestsenaarium 2: positiivne rändeivve aastateks 2026-2036

Alljärgnev joonis annab detailsema võrdleva ülevaate kirjeldatud kolmest stsenaariumist

Joonis 9 Rahvastikuprognoside võrdlus

Nii positiivse kui ka negatiivse rändestsenaariumi korral on arengukava perioodil (2026-2035) suurimaks väljakutseks see, et võrreldes tänasega väheneb nii töö- kui ka kooliealiste inimeste arv, 0-4 aastaste laste arvu väike kasv positiivse rändestsenaariumi puhul antud perioodil veel olulist mõju ei oma ning 65 ja vanemaeliste osakaal kasvab.

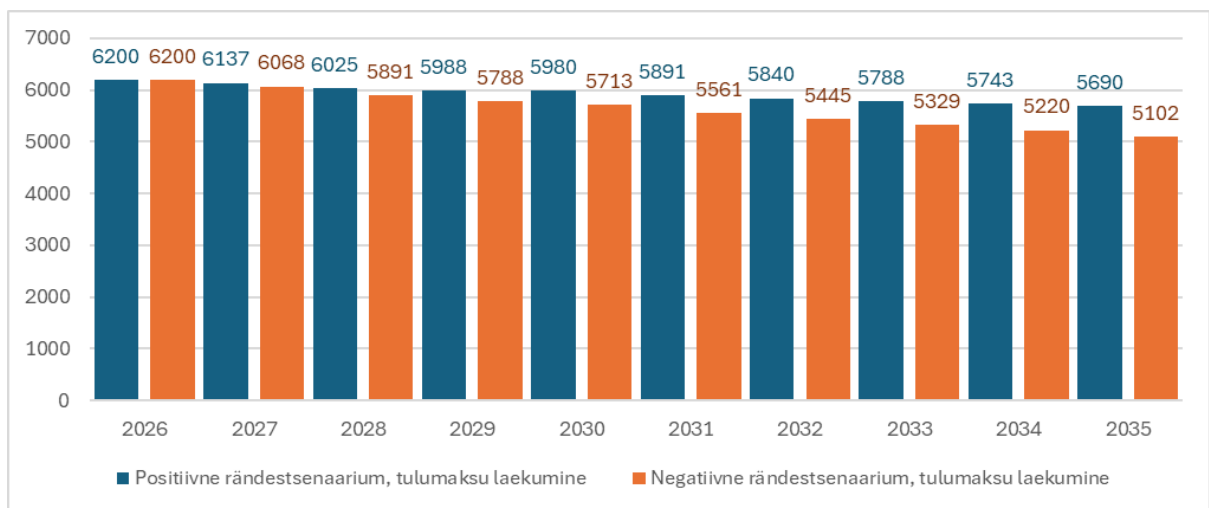
	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Positiivne rändestsenaarium 15-64	0	-33	-92	-112	-116	-163	-190	-217	-241	-269	-298

Positiivne rändestsenaarium 65 ja vanemad	0	23	56	76	66	88	95	99	109	119	132
Negatiivne rändestsenaarium 15-64	0	-69	-163	-218	-257	-337	-399	-459	-517	-579	-643
Negatiivne rändestsenaarium 65 ja vanemad	0	20	49	65	51	68	69	68	72	76	83

Tabel 3 Kumulatiivne rahvastiku muutus perioodil 2026-2036 tööaliste ja 65+ vanuses inimeste lõikes.

Seega kahaneb igal juhul valla tulubaas üksikisiku tulumaksu arvelt ning kasvavad kulud hoolekandele ja hariduses õpilase kohta.

Võttes aluseks 2025. aasta töötavate inimeste osakaalu tööelistest inimestest (umbes 54%) ja keskmiseks maksutuluks töötaja kohta aastas 3510 eurot, siis tänastes hindades väheneb valla tulu arengukava perioodil 6 200 000 eurolt positiivse rändestsenaariumi korral 5 634 000 euroni ja negatiivse rändestsenaariumi korral 4 981 000 euroni.

Joonis 10 Hinnanguline üksikisiku tulumaksu laekumine tänastes hindades arengukava perioodil tuhandetes eurodes

Praegust üldist majandusolukorda ja teisi tegureid arvesse võttes on realistlikum negatiivne rändestsenaarium, mis tähendab vallale oluliselt tagasihoidlikumaid arenguvõimalusi.

2. Haritud ja aktiivsed inimesed

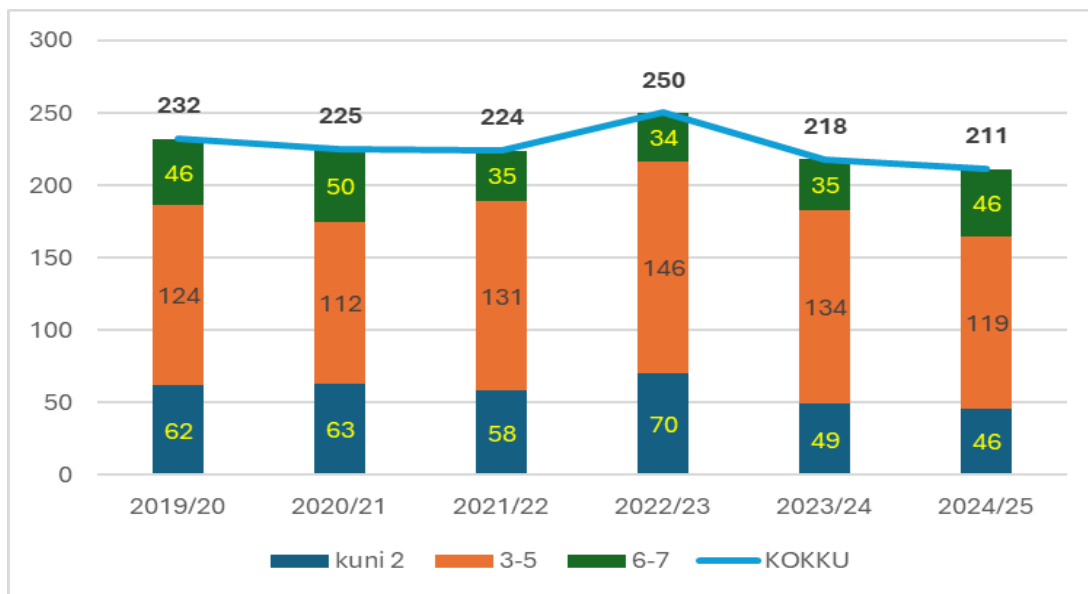
Viru-Nigula vallas elab vallas elab 01.12.2025 seisuga 952 last ja noort vanuses 0-19, mis moodustab 17,5% valla kogu elanikkonnast. Lapsi vanuses 0-14 on 647.

2.1. Alusharidus

Alusharidust pakub lasteaed „Kelluke“⁴, mis asub kolmes asukohas:

- Kunda linnas, üheksa rühma – kaks hoiurühma, kuus aiarühma ja väikerühm, kokku 128 last;
- Viru-Nigula alevikus, kolm rühma – üks hoiurühm ja kaks aiarühma, kokku 41 last;
- Aseri alevikus kaks aiarühma, kokku 29 last.

Aastatel 2020-2022 oli alushariduses osalevate laste arv 225 ning 2023. aastal tõusis see isegi 250-le. Viimastel aastatel on laste arv lasteaias olnud kahanemistrendis ning käesoleval ajal käib lasteaias Kelluke kokku 198 last.

Joonis 11 Laste arv õppeaastatel 2019/20-2024/25 lasteaias „Kelluke“

Lasteaias töötab 21 õpetajat: seitse õpetajat (31%) on nooremad, kui 40 aastat, üheksa õpetajat (41%) on vanuses 40-60 aastat ja kuus õpetajat (28%) on vanemad kui 60 aastat) Samuti töötab lasteaias logopeed.

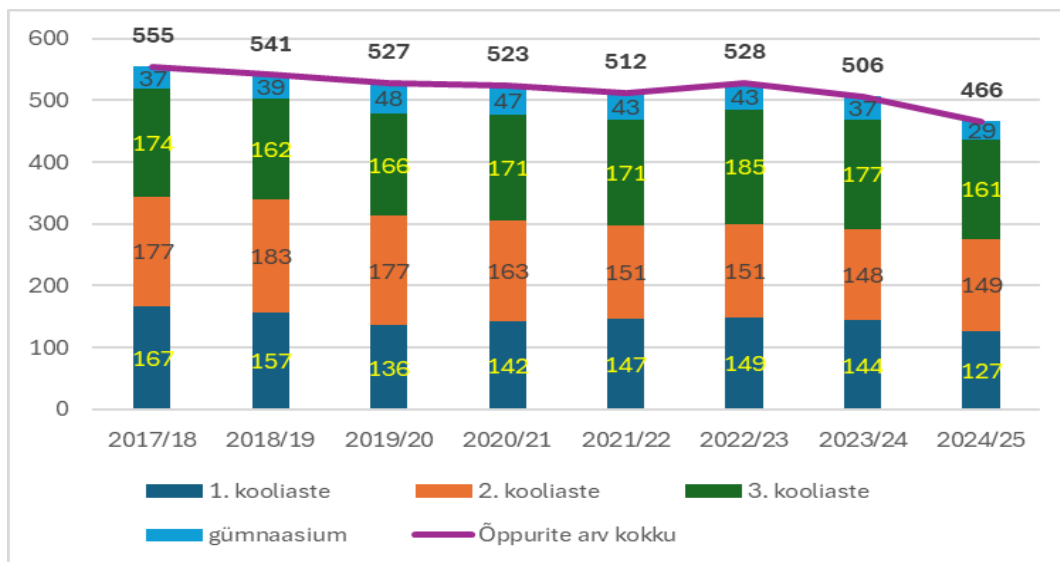
2.2. Üldharidus

Viru-Nigula vallas on kolm üldhariduskooli:

⁴ Alates 1. septembrist 2019 tegutsevad Viru-Nigula valla kolm lasteaeda ühtse asutusena.

- Kunda Ühisgümnaasium, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 70 õpilast, II kooliastmes 79 õpilast, III kooliastmes 88 õpilast - kokku 266 õpilast. Õpetajate arv on 31, neist seitse (22%) on nooremad, kui 40 aastat ning 16 (51%) on vanemad, kui 60 aastat. 76% õpetajatest vastab kvalifikatsiooninõuetele. Tugispetsialistidest töötavad koolis kaks sotsiaalpedagoogi ja koolipsühholoog, samuti töötavad koolis kaks õpetaja abi. Tugispetsialistidest töötavad koolis sotsiaalpedagoog ja eripedagoog. Koolihoone on heas seisukorras. Gümnaasiumiastmes pakutakse õpilastele insener-tehnilisi valikained, näiteks robotika, 3D-modelleerimine, veebirakendused õppetöös ja programmeerimine;
- Vasta Mõisakool, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 22 õpilast, II kooliastmes 29 õpilast, III kooliastmes 34 õpilast - kokku 85 õpilast. Õpetajate arv on 21, neist kaks (9,5%) on nooremad, kui 40 aastat ja kuus (28,5%) vanemad, kui 60 aastat. 57% õpetajatest vastab kvalifikatsiooninõuetele. Õppetöö toimub kolmes erinevas hoones: *aidamajas*, nn väikses majas (*koortemajas*) ja peamajas. Pikapäevarühma töö toimub Viru-Nigula alevikus valla poolt renoveeritud ruumides. Kehalise kasvatuse tunde viiakse läbi Viru-Nigula spordihoones. Sellel põhjusel toimub päeva jooksul pidev õpilaste transport kooli ja spordihoone vahel. Kool pakub erinevaid huviringe, sealhulgas raamatukoguring, koorilaul, robotika, pillimängud, jms. Koolis toimuvad kodutütarde ja noorkotkaste üritused. Kooli ruumid ja hooned on renoveeritud ja heas korras. Remonttöid vajavad pea- ja aidamaja fassaadid;
- Aseri Kool, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 35 õpilast, II kooliastmes 41 õpilast, III kooliastmes 39 õpilast - kokku 115 õpilast. Õpetajate arv on 24, neist kolm (13%) on nooremad, kui 40 aastat ning seitse (29%) on vanemad kui 60 aastat. 50% õpetajates vastab kvalifikatsiooninõuetele. Tugispetsialistidest töötavad koolis sotsiaalpedagoog ja eripedagoog. Kool asub renoveeritud ja kaasaegses majaosas, kus ruumide ja inventari seisukord on väga hea. Õpilased käivad sportimas Aseri Vabaajakeskuses. Kool pakub erinevaid huviringe, sealhulgas kunstiring, näitlemisring ja puutööring. Kool osaleb programmis „Ettevõtlik kool“.

Valla üldhariduskoolides õppivate laste ja noorte arv on langustrendis, vaatamata vahepealsele (2022/23 õppeaasta) õpilaste arvu kasvule, mis oli tingitud Ukraina sõjapõgenike tulekust valda. Võrreldes õppeaastaga 2020/21 on I kooliastme õpilaste arv vähenenud 11%, II kooliastmes 9%, III kooliastmes 6% ning gümnaasiumis 13%.

Joonis 12 Viru-Nigula valla üldhariduskoolides õppivate laste ja noorte arv õppeaastatel 2017/18-2024/25

2.3. Huviharidus

Vallas on registreeritud kaks huvihariduskooli: Viru-Nigula valla muusikakool ja VaNadi Art Kunst Studio.

- Viru-Nigula valla muusikakoolis toimub süva- ja üldõpe, lisaks täiendav ja vabaõpe. Muusikakooli õpe toimub Kunda Ühisgümnaasiumis ja Aseri koolimajas. Õppetöö muusikakoolis toimub tavakooli tööst vabal ajal. Kooli ruumides tegutsevad Kunda Linnaorkester ja erinevad laulukoorid. Viru-Nigula valla muusikakoolis õpib õppeaastal 2025/26 74 õpilast, õppekavasid on kokku 11. Suurima õpilaste arvuga on klaveri süvaõppe õppekava (19 õppijat), järgneb kitarrisüvaõpe (11 õppijat) ja eelkooli-õppekava (samuti 11 õppijat). Lisaks on mitmeid õppijaid akordioni, löökpillide ja viiuliõppes, muud muusikaõppe valdkonnad on napimalt esindatud. Koolis töötab kokku 18 inimest (neist 14 pedagoogid, kellest 65% on vanemad, kui 60 aastat);
- VaNadi Art Kunst Studio on äriühing, mis tegutseb kunstiõppe valdkonnas (õppekava nr 119238) ning kus on õppeaastal 2025/26 93 õppurit.

2.4. Noorsootöö

Vallas tegutseb Viru-Nigula Avatud Noortekeskus kolme tegevuskohaga: Kunda Noortemaja, Aseri Noortekeskus ja Viru-Nigula Noortetuba.

- Kunda Noortemaja asub Päevakeskuse teisel korrusel. Noortekeskuses on võimalik mängida erinevaid lauamänge, joonistada, meisterdada, ühiselt küpsetada, mängida playstationit, koroonat, lauatennist ja piljardit;
- Aseri Noortekeskus asub raamatukoguga samas majas. Keskuses on võimalik mängida lauamänge, joonistada, meisterdada, ühiselt küpsetada, ja mängida koroonat või minipiljardit. Keskuses on noorte kasutada ka playstation;
- Viru-Nigula noortetuba asub Viru-Nigulas, endise vallamaja teisel korrusel. Noortetoas on võimalik mängida lauamänge, koroonat või minipiljardit ja kasutada X-Box-i. Võimalik on ka joonistada, meisterdada ning kööginurgas küpsetada.

Andmekeskonna minuomavalitsus.ee andmetel hinnati noorsootööd Viru-Nigula vallas hindega "3". Probleemseteks aspektideks olid noorte osalusaktiivsus huvihariduses, samas oli noorte rahulolu kooli huvitegevuste võimalustega väga hea.

Haridus- ja noorsootöö valdkond - arenguvajadused ja puudused

- Rahvastikuproгноos näitab, et praeguse trendi jätkumisel, kus nii loomulik-, kui ka rändeiiive on negatiivsed, väheneb 0-14 aastaste laste arv 2036. aastaks pea 40%. Isegi positiivse stsenaariumi korral, kui rändeiiive on positiivne, väheneb see 27%. Vähenev laste arv toob kaasa haridus-, huviharidus- ja noorsootöö teenuste hinna kasvu lapse kohta, seega tuleb hoolega kaaluda, kuidas ja mis ulatuses on vallal neid teenuseid võimalik pikemas perspektiivis pakkuda;
- Märgatav on tendents, et peale põhikooli gümnaasiumiastmes õpet jätkavatest noortest valivad rohkem, kui pooled noored kooli väljaspool koduvalda⁵. Kuigi lähiaastatel kasvab üle Eesti (peamiselt siiski suuremates tõmbekeskustes) põhikooli lõpetajate arv ning seega kasvab mõnevõrra vajadus gümnaasiumiastme õppekohtade järele, hakkab selle vanusegrupi arvukus peatselt vähenema ning seetõttu võib keskpikas perspektiivis peale põhikooli haridusränne veelgi kasvada ja muuta küsitavaks vallas gümnaasiumiastme jätkusuutlikkuse;
- Põhihariduses on probleemiks noorte õpetajate madal osakaal ja samas kvalifikatsioonita õpetajate suhtelist kõrge osakaal. Õpetajate madal palk (eriti selle erinevus Ida-Virumaa õpetajate palkadest) teeb keeruliseks nii õpetajate hoidmise, kui eriti uute värbamise;
- Sõltuvalt sellest, kuidas otsustatakse edasi liikuda valla haridusvõrgu arendamisel, tuleb läbi mõelda ja kavandada haridustaristu arendamine - haridusteenuste kättesaadavus ning renoveeritavate hoonete võimalikud (sh täiendavad) funktsioonid. Samuti tuleb vastavalt vajadustele kohandada õpilastransport;
- 2024. aasta õpilaste üleriigilisest rahuloluküsitlusest, et vaid 70,2% 8. klassi õpilastest ütles, et neid ei ole kiusatud, seega on vaja suuremat tähelepanu pöörata turvalise ja hooliva koolikeskkonna tagamisele.

2.5. Kultuur, sport, vaba aeg ja kogukonnad

Viru-Nigula valla kultuuripärand on ajalooliselt mitmekülgne, hõlmates kolme liitunud omavalitsuse eripärasid ja tausta. Ühendvalla seisukohalt on see väärtuslik alus, millele luua ja mille põhjal arendada valla kultuurielu ning tugevdada kogukondi. Vallas paikneb üks Eesti vanemaid asulapaiku Kunda Lammasmägi. Viru-Nigula kirikukihelkond moodustati üsna pea pärast Eesti vallutamist, tänane kivikirik pärineb ilmselt 14. sajandi algusest. Kunda sadam rajati 19. sajandi alul ja selle lähisteale asutati 1870. aastal tsemendivabrik. 20. sajandi alguses rajati ka Aserisse tsemendivabrik, mis arenes tunnustatud telliskivitööstuseks.

⁵ See ilmnes nii „Viru-Nigula valla haridusvõrgu analüüsist“ vt <https://www.viru-nigula.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Viru-Nigula%20valla%20haridusv%C3%B5rgu%20anal%C3%BC%C3%BCs%202024%20-%20l%C3%B5pparuanne.pdf> kui ka HTM-i tehtud uuringust gümnaasistide õpirände kohta (vt https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2025-08/G%C3%BCmnaasistide%20%C3%B5pir%C3%A4nne_anal%C3%BC%C3%BCsiraport.pdf)

Letipea külas paikneb palju suuri rändrahn, sh Põhja-Euroopa suurim rändrahn, Ehalkivi. Lisaks paikneb vallas mitmeid teisi looduskauneid paiku. Rajatud on looduses looklevaid matkaradasid.

Ajalooliselt on vallaelanikel olnud tihedad sidemed Soomega - nn “sõbrakaubandus” või “sõbralaadad”, kus kohalikud ja Soome talupojad vahetasid, müüsid ja ostsid vastastikku neile vaja minevat kaupa.

Valla tänane kultuuri- ja spordielu toimub peamiselt kolmes keskuses (Kunda, Aseri, Viru-Nigula), neist Kunda on pisut mõjukam (tegu on valla keskusega, kuhu transpordiühendused on paremad). Kogukondade tegevuse vaates on Aseri ja Viru-Nigula kandi inimesed rohkem aktiivsemad. Vallas tegutseb seitse kogudust. Kultuuritarbimise oluliseks mõjuriks on suuremate keskuste (Rakvere ja Jõhvi) lähedus.

Kohalikest suurematest üritustest on populaarseimad iga-aastased mere- ja perepäev, suvised rannakontserdid Kunda rannas, muinastulede öö, Aseri päev, Kunda linna päev ja viie aastase vaheajaga toimuv sõbrakaubanduse laat (rannakultuurifestival). Lisaks toimuvad aastaringelt Viru-Nigula kultuurikeskuse allasutustes erinevad peamiselt kohalikele elanikele suunatud üritused, millest kõige populaarsemad on lasteüritused. Valla “maapiirkonnas” (Viru-Nigula kant) on üritused üsna menukad, Kundas seevastu oluliselt vähem.

Tänane Viru-Nigula kultuurikeskus koosneb Aseri rahvamajast, Kunda linna klubist ja Viru-Nigula rahvamajast (lisaks muuseumid, kõik kokku umbes 7000m²). Kunda klubi ja Viru-Nigula rahvamaja paiknevad rohkem kui sajandivanustes hoonetes, Aseri rahvamaja 1968 aastal ehitatud hoones ning ühe katuse all koos kooli ja lasteaiaga. Suur osa Kunda klubi ja Viru-Nigula rahvamaja eelarvest kulub hoonete ülalpidamisele, mis on tingitud hoonete elueast. Kõik kultuurikeskuse filiaalid on varustatud tööks vajaliku tehnikaga, kuid see vajab pidevat kaasajastamist (eriti kasutatavad elektroonilised vahendid). Kultuuriprogramm on mõeldud ennekõike kohalikele elanikele: nii võimalused kultuuriloomeks (ringid ja seltsid) kui seal toimuvad üritused (sh külalisesinejad).

Vallas tegutseb kolm muuseumi: Viru-Nigula koduloomuuseum, Kunda tsemendimuuseum ja eraõiguslik Kohvipakimuuseum. Valla muuseumite hooned on ajalooliselt väärtuslikud (sh paiknevad muinsuskaitsealustes hoonetes), aga tänasel päeval suhteliselt kehvast seisust. Viimased renoveerimistööd tehti mõlemas selle sajandi esimesel kümnendil. Mõlemal vallamuuseumil on väga tugev kohaidentiteet, mistõttu nende kolimine muudele pindadele on välistatud.

Spordiregistri andmetel on vallas 23 spordiobjekti, tegutseb 12 spordiklubi (liikmeskond 341 harrastajat) ja üheksale treenerile on väljastatud treenerikutse. Sporditaristu on valla vaates tervikuna heas või väga heas seisus, terviserajad vajavad arendamist. Ujulakompleksi hinnatakse üheks maakonna paremate hulka kuuluvaks, kui mitte parimaks. Aseri on Eesti “lauatennisepealinn”, lisaks toimuvad vallas ka erinevad jooksuüritused ja teiste spordialade harrastamine ja sündmused.

Portaali minuomavalitsus.ee andmetel on koondhinnang valla kultuuri ja spordi olukorrale on kümnepalliskaalal “3”, mis paigutab Viru-Nigula valla teiste Eesti omavalitsuste võrdluses tabeli teise poolde.

Kultuurivaldkonnas hinnati eraldi kultuurikorralduse, raamatukogude, rahvakultuuri ja muuseumide asjakohaseid näitajaid; spordivaldkonnas selle süsteemsust, töotajaid ja taristut, kättesaadavust ja tulemuslikkust.

- Kõige madalama hinnangu on saanud “kultuurikorraldus” (hinne “2” - puudub kultuurielu korraldamiseks koostöövõrgustik, kultuurihooned ei vasta ligipääsetavuse nõuetele ja elanike informeerimine kultuuriüritustest valla kanalite kaudu on vähene) ja muuseumid (hinne “1” - muuseumide külastatavus on väike, kogu ei ole kättesaadav veebis, puudub teadustegevus);
- Kõige kõrgema hinnangu on saanud “raamatukogud” (hinne “6”, arenguruumi on nende tehnilise varustuse, kogude komplekteerimise ja laenutusaktiivsusega) ja “rahvakultuur” (hinne “6”, arenguruumi on elanike üldise osalusega rahvakunstikollektiivides ja nende osalusega laulu- ja tantsupeol);
- Hinnang spordile tervikuna on samuti “2”: vajakajäämisi leidub spordi toetamises, sh noorte osalemist trennides teistes omavalitsustes, treenerite kvalifikatsioonis ja valla rollis spordivaldkonna juhtimisel, ning ennekõike kättesaadavuses - terviseradu tuleks arendada ja spordipaikade invataristut edendada. Sporditegevuse tulemuslikkus on aga parem (osahinne “4”), arenemisruumi on noorte spordiklubides- ja ringides osalemise osas).

Kultuuri, sport, vaba aeg ning kogukonnad - arenguvajadused ja puudused:

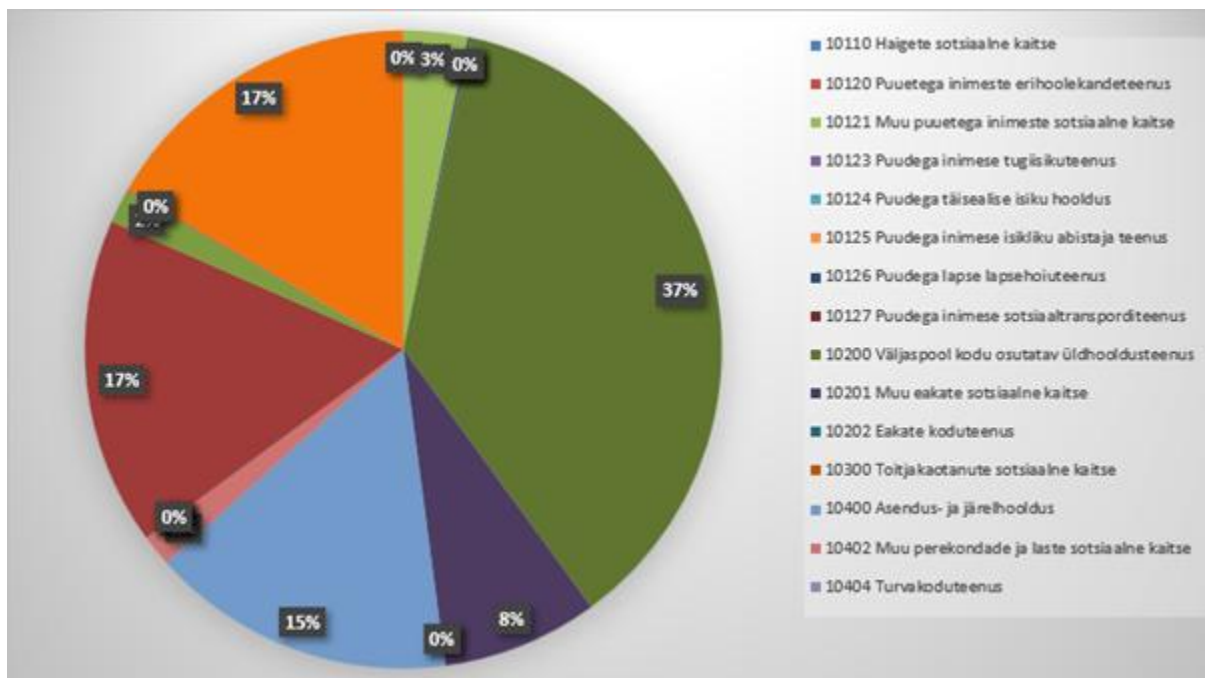
- Viru-Nigula vallas ei ole mõistlik konkureerida lähipiirkonnas paiknevate suurte keskustega (Rakvere ja Jõhvi) kultuuri- ja spordiürituste korraldamise ja läbiviimise osas. Vajalik on leida oma nišš ja spetsiifika, kuid seda ei ole seni suudetud leida, mistõttu vallas toimuvad üritused on peamiselt “kohalikult-kohalikule” (v.a mõningad spordiüritused), ehk külastajaid / osalejaid / pealtvaatajaid napib;
- Kohalike ürituste ja sündmuste puhul on korraldajate ja osalejate ring üsna piiratud, ehk tegevad on ühed ja samad inimesed. Vaja on leida uusi ideid, tegijaid üritusi ja sündmusi korraldama ja seeläbi suurendada vallaelanike osalemist. Sealhulgas napib vallaüleseid ja valda ühendavaid sündmusi (tänapäev on pigem kohapõhised) ja osad võimalused (mis võivad kasvada välja ka suurema mõju ja ulatustega üritusteks) on kasutamata. Nii näiteks on valla mereline potentsiaal pea täiesti kasutamata ja kohati unikaalne tööstuspärand unaruses;
- Kultuurikeskuse Viru-Nigula ja Kunda hooned vajavad lahti mõtestamist, milliseid teenuseid seal lähiaastatel on plaanis pakkuda ning sellele vastavalt hooned renoveerida ja sisustada (sh tehnikaga);
- Vallas paiknevad muuseumid paiknevad kehvast seisust pindadel ja vajavad renoveerimist. Muuseumite ekspositsioonilahendused vajavad pidevat kaasajastamist, pakutavad külastus- ja haridusprogrammid uuendamist ja turundus tõhustamist (sh koostöö teiste Virumaa muuseumitega) - et nad ei oleks pelgalt “vallamuuseumid”, vaid tõmbaksid ligi külastajaid vähemalt üle Eesti. Puudub selge ettekujutus, kuidas muuseumi arendada, nende tuntust tõsta ja külastajate arvu suurendada;
- Laiendada vallas toimuvate tervist edendavate sportlike üritusi ja tegevusi, nt liikuvusfestival.

3. Hoitud inimesed

3.1. Sotsiaalkaitse ja selle kulud

Viru-Nigula vald juhindub sotsiaalkaitse pakkumisel, sotsiaalteenuste osutamisel ja vallaelanike heaolu edendamisel talle valdkonna reguleerivate seadustega pandud ülesannetest ja vallasiseselt kehtestatud regulatsioonidest. Sotsiaalvaldkonnas töötavad 01.01.2026 seisuga lastekaitse spetsialist, lastekaitse- ja eestkostespetsialist, peretöötaja, sotsiaaltöö spetsialist, sotsiaaltoetuste spetsialist ning projektipõhine noorte heaolu spetsialist (2025-2026). Samuti töötab vallas neli hooldustöötajat, kellest üks on vajaliku kvalifikatsiooniga osutamaks isikuhooldusteenust ning kaks töötajat on läbinud tugiisikukoolituse.

Sotsiaalkaitse kuludest liigiti moodustab suurima osa väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse kulu (37%), millele järgnevad puudega inimese isikliku abistaja teenus ja puudega inimese sotsiaaltransporditeenus (mõlemad 17%).

Joonis 13 Sotsiaalkaitse kulude jaotus liikide järgi

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/praktiline-teave/statistika#sotsiaalkaitse-stati>, andmetabel „Sotsiaalkaitse kulud“

3.2. Sotsiaalteenused ja -toetused

Vald pakub järgmisi sotsiaalteenuseid: koduteenus; väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus ehk hooldekodu teenus, tugiisikuteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, varjupaigateenus, turvakoduteenus, sotsiaaltransporditeenus, eluruumi tagamise teenus, võlanõustamisteenus ja sotsiaalnõustamine. Lisaks pakutakse riigi poolt finantseeritavaid teenuseid: asenduskoduteenus, puuetega laste lapsehoiuteenus ja lapse hooldamine perekonnas.

Samuti osutatakse muid teenuseid, sh tasuta toidu jagamine abivajajatele, tasuta sotsiaaltransport lastele ja alkoholisõltuvuse ennetustööd.

Viru-Nigula valla tegevuskuludest moodustasid sotsiaalse kaitse kulud 2024. aastal 12,21% (1 499 668 eurot), mis on 15% võrra suurem kui 2023. aastal. Sotsiaalse kaitse kulude osakaal on kõrgem Eesti keskmisest (10,13%).⁶

Vald pakub järgmisi toetusi:

- Sissetulekust sõltuvad toetused: ühekordne sotsiaaltoetus toimetuleku tagamiseks, toimetulekutoetus, lastelaagri toetus, kooli- ja lasteaiatoidu toetus;
- Sissetulekust mittesõltuvad toetused: sünnitoetus, matusetootus, eaka sünnipäevatoetus, ranitsatoetus, vältimatu sotsiaalabi, Tšernobõli katastroofi likvideerimisel osalenu toetus.

3.3. Laste ja pere heaolu

Lastekaitse valdkonnas pakutakse abivajajatele pereteraapia, loovteraapia ja psühholoogi teenust (vajadusel suunab lastekaitsetöötaja abi vajava lapse või pere teenusele või teraapiasse mõnda teise omavalitsusse) ning vaimse tervise teenust. Toimuvad erinevad lastele ja peredele suunatud programmid ja sekkumised, sh NEET noorte seire, perelepitusteenus, "Ringist välja" programm, lastevanematele suunatud "Imelised aastad" programm, Gordoni kool, noortele õigusrikkujatele suunatud "Puhas tulevik" programm jne. Lisaks toimub koostöö asjaomaste riigiasutuste (Sotsiaalkindlustusamet, Vanglateenistus) ja kolmanda sektori organisatsioonidega (Punane Rist). Kõik vajalikud teenused on tagatud - neid kas osutatakse ise või vajadusel ostetakse teenust sisse.

3.4. Hoolekanne ja toimetulek

Viru-Nigula valla teenustaset hoolekande valdkonnas on andmekeskonna minuomavalitsus.ee järgi hinnatud keskmiseks. Vallas tegutsevad kuus hoolekandetasutust: AS Hoolekandeteenused, Kunda Mere AS, Naiste Tugikeskus, Kunda Südamekodu, Eakate Kodu Villa Alfred, Eakate Kodu West Wind, MTÜ Lille Turvakodu. Hoolekandetasutuste arv on piisav katmaks valla hoolekandevajadusi.

Vallavalitsuse hallatav Viru-Nigula Sotsiaalhoolekande Keskus pakub valla abivajajatele erinevaid teenuseid. Keskuse tugiteenuste üksus osutab koduhooldusteenust ja isikliku abistaja teenust.

Vallaelanikest on 01.12.2025 seisuga 28% eakad (vanuses 65+), ehk 1548 inimest. Keskmine pension vallas on 816 eurot kuus.

Vallas on 01.07.2025 seisuga 535 puudega inimest. Puude liigi järgi on vallas enim liikumispuudega inimesi, lisaks on arvukalt ka liitpuudega inimesi.

Toimetulekuraskustes peresid on vallas 40-50, pereliikmeid kokku umbes 80 inimest. Toimetulekutoetuste taotlusi oli 2024. aastal 752, mis on samas suurusjärgus, kui eelmistel aastatel.

⁶ Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/praktiline-teave/statistika#sotsiaalkaitse-stati>, andmetabel „Sotsiaalkaitse kulud“

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025 (I pa)
Summa kokku EUR	46 701	237 370	256 244	248 827	122 872
Taotluste arv	206	693	750	752	387
Väljamakstud keskmine EUR	227	343	342	331	317

Tabel 4 Toimetulekutoetuse saajad Viru-Nigula vallas aastatel 2021-2025

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/praktiline-teave/statistika>, andmetabel „Toimetulekutoetus“

HEV lastele ja suure abi ja hooldusvajadusega lastele osutatakse sotsiaalhoolekande seaduses ette nähtud teenuseid. Lisaks toetatakse valla eelarvest ka muude teraapiate või tugiteenuste osutamist erivajadusega lastele. Valla sotsiaalhoolekandelise abi andmise korras on sätestatud eraldi toetused puudega lastele, sh toetus huvihariduse katteks, toetus lasteaia või lastehoiu kohtasu ja toiduraha hüvituseks, toetus retseptiravimite ja abivahendite hüvituseks. Lastekaitse lihtmenetlusi oli 2025.a detsembris 14.

3.5. Tööturg

Viru-Nigula valla tööealiste elanike arv (vanuses 15-64) oli 01.01.2026 seisuga 3310 inimest. Registreeritud töötute arv Viru-Nigula vallas on viimase 5 aasta jooksul püsinud enam vähem samal tasemel ca 200 inimese ümber (umbes 6% tööealisest elanikkonnast).

Sugu	Vanus	2021	2022	2023	2024
N	16-24	12	16	17	20
N	25-54	50	72	63	57
N	55+	36	30	35	30
M	16-24	15	12	16	14
M	25-54	59	43	66	67
M	55+	37	24	25	32
Kokku		208	196	222	219

Tabel 5 Registreeritud töötute arv Viru-Nigula vallas

3.6. Rahvatervis

Viru-Nigula vallas tegutseb kolm perearstikeskust (Kundas, Aseris, Viru-Nigulas). Lähimad haiglas asuvad Rakveres ja Kohtla-Järvel. Viru-Nigula vallas on kolm apteeki, kaks Kundas, ja üks Aseris.

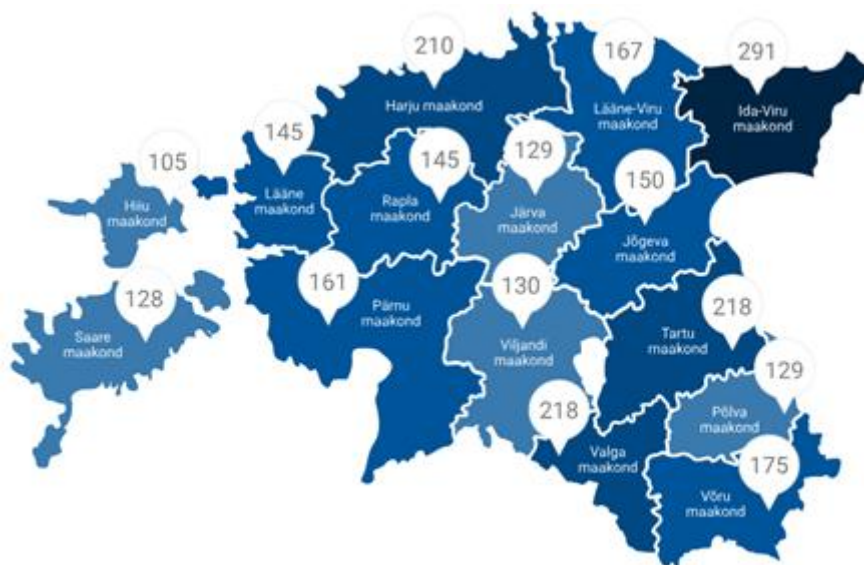
Sotsiaalvaldkond - arenguvajadused ja puudused

- Elanike arvu (sh tööealise elanikkonna osakaalu) vähenemine ja kiire vananemine, ning ülalpeetavate arvu suurenemine on toonud kaasa kasvava surve sotsiaalkulude kasvuks valla eelarves ning valdkonna töötajate töömahu suurenemise;
- Sotsiaalvaldkonna personali töötasud ei ole piirkonna lähivaldadega võrreldes ja üldist majanduslikku olukorda arvestades konkurentsivõimelised;
- Osad sotsiaalteenused (nt logopeediteenus, lastele suunatud teenused) ei ole kõikidele abivajajatele kättesaadavad, sest teenuste osutajate arv on ebapiisav;
- Juurdepääs sotsiaalteenustele sõltub transpordiühendustest, mis piirkonniti on erinev;
- Eakate päevakeskus ei arvesta sihtgruppide vajadusi ja vajab tervikuna arendamist;
- Luua koduteenuse osutamise raames “heaolu meistri” ametikoht, kes tagab kodus elavate eakate ohutuse;
- Koduteenuse osutamine vajab süsteemset arendamist, sh koostöö piirnevate omavalitsustega ühiste teenuste väljaarendamisel ja teenuste osutamisel digitaalsete töövahendite laialdasemat kasutusele võtmist;
- Tagada erivajadustega inimestele ligipääs (kaldteed jms) Kunda päevakeskuses, Viru-Nigula perearstikeskuses, Kunda Ühisgümnaasiumis ja teistes avalikes asutustes;
- Koostöö arendamine omavalitsuse ja koostööpartnerite (sh korteriühistud) vahel inimeste toimetulekuraskuste varaseks tuvastamiseks, kiireks sekkumiseks ja abistamiseks;
- Piisava arvu ettevõtjate puudumine piirab nii olemasolevate kui ka potentsiaalsete töötajate võimalusi leida töökohti koduvalda lähedal, suurendades väljarände survet eriti tööealise elanikkonna seas. Valla rolliks on seetõttu tuua valda uusi ettevõtjaid, kes loovad uusi töökohti;
- Leida vahendid jätkuvaks osalemiseks projektipõhistes programmides nagu “Imelised aastad” ja “Gordoni perekool” ning motiveerida peresid programmides rohkem osalema;
- Viru-Nigula perearstikeskuse hoone vajab renoveerimist (sh on hoones ebapiisav ventilatsioonisüsteem);
- Kujundada jätkusuutlikke ja tervislikke toitumisharjumusi laste ja täiskasvanute seas.

3.7. Turvalisus

Viru-Nigula vald on üldiselt turvaline ja rahulik omavalitsus, kus suurem osa sündmustest koondub linnalistesse keskustesse Kundas ja Aseris, samas kui maapiirkondades toimib sotsiaalne kontroll ning tõsisemaid avaliku korra juhtumeid esineb harva. Levinumad probleemid on alkoholi liigtarvitamine ja sellega kaasnevad rikkumised ning lähisuhtevägivald, millest osa juhtumeid jõuab kriminaalmenetluseni. Avaliku korra vaates põhjustavad enim muret nooremad inimesed. Samas, kuna koolid on suhteliselt väikesed, võimaldab see probleemsete lastega individuaalsemalt tegeleda.

Lääne-Virumaa kuritegude arv on madalam võrreldes Harju ja Ida-Viru maakonnaga, olles siiski kõrgem kui Järva või Jõgeva maakonnas.

Kuritegude arv 10 000 inimese kohta maakondades

Joonis 14 Kuritegude arv maakondade lõikes 10 000 inimese kohta 2023. aastal

Allikas: Justiitsministeerium <https://www.justidigi.ee/kuritegevus2023/>

Vallas on kolm naabrivalve sektorit (Nugeri, Vasta, Unukse⁷), mis toetab kogukondlikku turvalisust ja abivajajate märkamist.

Liiklusohutuse tase on hinnatud andmekeskonnas minuomavalitsus.ee võrdluses ebapiisavaks (liiklusõnnetuste arv 10 000 elaniku kohta - "baastase" ehk vähem kui 10 õnnetust vigastatutega), kuid samal ajal on viimastel aastatel vähenenud nii liiklusõnnetuste koguarv kui ka vigastatutega lõppenud juhtumite arv (2023. aastal kümme vigastatutega õnnetust ja 2024. aastal kolm).

Joonis 15 Viru-Nigula vallas 2020-2025 toimunud liiklusõnnetused

Allikas: Transpordiamet <https://www.transpordiamet.ee/liiklusonnetuste-statistika>

⁷ <https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/naabrivalve-piirkonnad-kaardil/>

Tuleohutuse tase andmekeskonnas minuomavalitsus.ee andmetel juhtub Viru-Nigula vallas alla kolme eluhoonetulekahju 10 000 elaniku kohta. Lääne-Virumaal toimub elaniku kohta vähem eluhoonetulekahjusid kui paljudes teistes maakondades.

Päästeteenust osutavad Kunda kutseline päästekomando, Kunda Vabatahtlik merepääste, Aasukalda Maa ja merepäästekomando ja Rannu Vabatahtlik Päästekomando, kellega koostööd saab pidada heaks. Mõnes vabatahtlikus komandos (nt Rannu) piirdub tegevus siiski peamiselt formaalse valmisolekuga.

Elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse üldist taset hinnatakse andmekeskonnas minuomavalitsus.ee väga heaks. Loodud on koordineerimisstruktuur, tehnilised vahendid ja olemas on päästetöödeks vajalik tööjõud ning vajadusel saab kaasata ka valla territooriumil tegutsevate ettevõtete (nt karjäärid, tööstusettevõtted) eritehnikat. Kriisideks valmisolekul on valla toimiv kriisikomisjon, korraldatakse regulaarseid õppusi ning ajakohastatakse oluliste teenusepakujate infot; Viru-Nigula vallas on neli avalikku varjumiskohta (üks Aseris, üks Viru-Nigulas, kaks Kundas) ja kolm kerksuskeskust (Aseris, Kundas, Viru-Nigulas).

Elanike teadlikkus kriisivarudest ja isiklikust vastutusest on Eesti-ülese uuringu⁸ järgi ebaühtlane ning eriti linnalistes ja muukeelsetes piirkondades hinnatakse oma valmisolekut sagedamini halvaks; see trend peegeldub ka Viru-Nigula valla vajaduses panustada enam elanike kriisiharidusse. Valla teavitustegevus ja info jagamine on viimastel aastatel paranenud, sh elanikkonnakaitse info on koondatud valla kodulehele, kuid eriti Aseri piirkonnas elavad paljud inimesed osaliselt venekeelses infoväljas, mis seab lisakohustusi kriisiteavituse korraldamisel.

Turvalisus - arenguvajadused ja puudused:

- Alkoholi liigtarvitamine, sellega seotud avaliku korra rikkumised ja lähisuhtevägivald on jätkuvalt olulised turvalisusprobleemid, mis nõuavad järjepidevat ennetust, varajast märkamist ja ohvrite toetamist;
- Noorte riskikäitumine (sh nn „trikid“ koolides, kogunemised avalikes kohtades, väiksemad õigusrikkumised) nõuab süsteemset koostööd koolide, noorsootöö, politsei, sotsiaalvaldkonna ja kogukondade vahel, et tugevdada noorte oskusi konfliktidega toimetulekuks ning pakkuda alternatiivseid tegevusi;
- „Kolemajade“ probleem (mahajäetud tööstusmaastikud, lõpetamata elamud ja endised kolhoosiaegsed rajatised) tekitab vandalismi ja ohutusriske ning halvendab piirkondlikku kuvandit, mistõttu on vaja pikaajalist lammutus- ja korrastamisprogrammi koostöös riigi ja eraomanikega;
- Liikluskorralduses on väljakutseks ohtlikud löigud, ülekäigurajad ja liikluskäitumise kujundamine;
- Kergliiklusteede võrk on ebapiisav ja katkestustega, mistõttu on eriti laste turvalise koolitee osas vajadus jätkata investeeringuid nii Kunda–Põdruse–Pada (Malla ristini ja ideaalis Kangruristini) kui ka Kunda–Ojaküla ja Kunda–Kaliküla kergliiklusteedesse;
- Mereohutuse tagamiseks on vajalik poide ja päästevahendite olemasolu ning kaaluda rannavalve uuenduslikke lahendusi, sh droonide ja isetuvastuvate päästerõngaste kasutust;
- Vähestel hoonetel (eriti korterelamutel) on tagatud minimaalsed toimepidevuse lahendused (nt generaatorid, vee- ja soojusvaru), mis tähendab, et pikema elektri-, vee- või soojuskatkestuse korral sõltub elanikkond tugevalt avalikust taristust ning elanike ja ühistute teadlikkust olukorraga toimetulekuks tuleb oluliselt tõsta;

⁸ [Elanikkonnakaitse - hoiakud ja teadlikkus kriisivalmiduse osas](#)

- Elanike, korteriühistute ja kogukondade teadmised ja valmisolek elanikkonna kaitse teemadel ei ole piisavad - sh varude loomise, ressursside jagamise (traktorid, generaatorid jm tehnika), naabriabiga arvestamise ja käitumisjuhiste osas erinevate hädaolukordade korral;
- Aseri piirkond on päästeteenistuse vaates keeruline: reageerimisaeg võib ulatuda kuni 30 minutini;
- Kriisivalmidust mõjutab asjaolu, et osa elanikkonnast on muukeelne ja tegutseb teises inforuumis, mis eeldab sihitud teavitust, kriisiteavituse mitmekeelseid kanaleid ja kogukondade kaasamist;
- Vajalik on valla ja partnerite (Päästeamet, Kaitseliit, vabatahtlikud, ettevõtted) regulaarne koolitamine ning koostöö drillimine, et olemasolev hea tehniline võimekus väljenduks ka tegelikes kriisides sujuvas tööjaotuses.

4. Hea elukeskkond

4.1. Maakasutus ja planeeringud

Hetkel vastu võetud, kuid kehtestamata (tulevane) üldplaneering (vastu võetud vallavolikogu poolt 29.12.2022) määrab põhilised maa kasutusviisid, keskuste rollid ja paikkondade jaotuse (kuus paikkonda). Valla ruumilist arengut mõjutavad oluliselt olemasolevad ja potentsiaalsed tööstus- ja kaevanduspiirkonnad (savi-, lubjakivi-, liiva-, turba- ja fosforiidimaardlad) ning ulatuslik rannikuala koos kaitsealadega.

4.2. Avalik ruum

Valla keskused – Kunda linn, Aseri ja Viru-Nigula alevikud – koondavad suure osa avalikest hoonetest, teenustest ja avalikust ruumist (väljakud, pargid, mängu- ja spordiväljakud). Vallas asub mitmeid ajaloolisi mõisaparke (Kalvi, Malla, Vasta), linnaparke ja kaitstuid haljasalasid, mis on ühtlasi olulised puhke- ja elukeskkonna kvaliteedi kandjad.

Avaliku ruumi kvaliteet ja hooldus on piirkonniti ebaühtlane – ajalooliste keskuste ümbrus on üldjuhul paremas seisus, samas osades asulates on avalik ruum killustunud, vananenud või vähese ligipääsetavusega. Minuomavalitsus.ee andmetel on kohaliku elanikkonna rahulolu avalike aladega “edasijõudnud” tasemel - vähemalt hinne 65. Minuomavalitsus.ee andmetel on kohaliku elanikkonna rahulolu rohealade piisavusega ja ligipääsuga “eeskujulik” tasemel - vähemalt hinne 75.

4.3. Elamumajandus

Viru-Nigula valla elamufond on mitmekesine: Kundas ja Aseris on pigem korterelamud, külades ühepere- ja ridaelamud. Korteralamud on vananenud ja kohati amortiseerunud ning vajavad renoveerimist nii energiatõhususe kui ka elukeskkonna kvaliteedi arendamise eesmärkidel. Samal ajal on vallas võrdlemisi vähe uusi või kaasaegseid üüripindu ja peresõbralikke elamuarendusi, mis piirab nii noorte perede kui ka spetsialistide (nt tulevased tööstuse ja energiamajanduse töötajad) valda elama asumist.

4.4. Looduskeskkond

Viru-Nigula valda iseloomustab mitmekesine loodus: Põhja-Eesti klindi joon, rannikumadalik ja ulatuslikud rabamassiivid (Kunda, Varudi, Mahu). Valla territooriumil asub arvukalt kaitstavaid loodusobjekte (Aseri, Letipea, Padaoru, Sämi ja teised maastiku- ja looduskaitsealad, Natura 2000 alad, mõisapargid ja üksikobjektid). Loodusressurssidest on olulised savi, lubjakivi, turvas, liiv ja fosforiit, mille kasutus ja kaevandamisplaanid mõjutavad ruumilist arengut ja keskkonnaseisundit.

Kunda laht on määratletud tuleviku vaates üleujutusohuga seotud riskipiirkonnana ning sisuliselt kogu ülejäänud valla rannikuala üleujutusala (vt [X-GIS 2.0 \[yleujutusala\]](#)).

Ida-Eesti veemajanduskava järgi on kesises seisundis Kunda ja Pada jõe alumised lõigud ning Narva-Kunda rannikuvesi, peamiselt toiteainete, paisutuse ja eutrofeerumise tõttu.

Minuomavalitsus.ee andmetel on kohaliku elanikkonna rahulolu välisõhu kvaliteediga (lõhnahäiringud, õhusaaste) “eeskujulik” tasemel - hinne vähemalt 75.

4.5. Jäätmemajandus

Viru-Nigula vallas on jäätmete viimastel aastatel tugevas langustrendis: 2019–2023 vähenes kogujäätmete hulk 131 707 tonnilt 79 063 tonnini, elaniku kohta 22,8 tonnilt 13,6 tonnini. Segaolmejäätmete teke vähenes samal perioodil 1331 tonnilt 915 tonnini, elaniku kohta 230 kg-lt 157 kg-ni. Elaniku kohta tekkis 2023. aastal olmejäätmeid kokku 232 kg, mis on oluliselt madalam kui Eesti keskmine, mis 2023. aastal oli 373 kg.

Olmejäätmetest koguti 2023. aastal liigiti 33,2%, segaolmejäätmete osakaal oli 66,8%. Jäätmekäitlust korraldatakse korraldatud jäätmeveo ja jäätmejaamade kaudu. Kunda jäätmejaam toimib, Aseri piirkonna jäätmevõrgu rajamine on ettevalmistamisel ning nendega planeeritakse parandada elanike võimalusi kogumisele ja korduskasutusele. Minuomavalitsus.ee andmetel kogutakse Viru-Nigula vallas vähem kui 40% olme- ja pakendijäätmetest liigiti. Minuomavalitsus.ee andmetel on Viru-Nigula valla elanike rahulolu jäätmeveo korraldusega “edasijõudnud” tasemel - hinne vähemalt 65.

4.6. Teedevõrk

Viru-Nigula vald on tugevalt seotud maakonnakeskuse Rakvere ja regionaalsete keskuste (Tallinn, Narva) suundadega. Valla teedevõrk koosneb riigimaanteedest, kohaliku omavalitsuse teedest ja tänavatest ning ligipääsuteedest küladele ja tootmisaladele (kokku 384 km). Kunda linna tänavate kogupikkus on 32,7 km, millest 11,7 km on kõnniteedega ning 4 km on eraldi jalg- ja jalgrattateed

Vallateede seisukord jätab soovida - eeskätt kõrval- ja külavaheteede kulumine, tolmu ja talvine hooldus. Minuomavalitsus.ee andmetel on kohaliku elanikkonna rahulolu sõiduteedega, jalgsi liikumise võimalustega, jalgrattaga liikumise võimalustega “edasijõudnud” - hinne vähemalt 65.

4.7. Transport ja liikuvus ning ühistransport

Viru-Nigula valda teenindavad maakondlikud bussiliinid, millega tagatakse ühendused Rakvere ning naabervaldadega. Kunda–Rakvere suunal kulgeb päevas üle 15 bussireisi, mis tagab suhteliselt tiheda ühenduse valla keskuse ja maakonnakeskuse vahel. Samas on mitmete külade ja väiksemate asulate ühistranspordiühendus hõredam ning ajaliselt vähem sobitatud töö- ja kooliaegadega.

Elanike tagasiside ja arengukava analüüsi järgi on ühistranspordi vähene kättesaadavus ning vähene paindlikkus üks elukeskkonna kitsaskohti, eriti noorte, eakate ja autota inimeste jaoks. Minuomavalitsus.ee andmetel on kohaliku elanikkonna rahulolu ühistranspordi teenusega “baastasemel” - hinne vähemalt 50.

4.8. Tänavavalgustus

Tänavavalgustus on kõige paremini välja ehitatud Kunda linnas ja teistes tiheasustusalades, kuid süsteem on ajaliselt kihiline ja osaliselt amortiseerunud. Tänavavalgustuse rajamine on

toimunud üldjuhul erinevate toetusmeetmete abil. Kunda linna tänavavalgustus katab suurema osa peatänavatest, kuid osades piirkondades on taristu vananenud ja vajab uuendamist. Hajaasustuses ja külade väiksematel ligipääsuteedel on valgustus ebaühtlane või osaliselt puudu.

4.9. Veemajandus

Vee- ja kanalisatsiooniteenust osutavad vallas kaks vee-ettevõtet: Kunda linnas OÜ Kunda Vesi (eraettevõtte) ja Aseri, Viru-Nigula alevikus ning Pada, Rannu, Kõrtsialuse ja Vasta külates OÜ Aseri Kommunaal (100% valla omandis). Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenus on kättesaadav kõigis kolmes keskuses ja mitmes suuremas külas; 2023. aasta andmete põhjal on ÜVK-ga kaetud 92,6% reoveekogumisaladel elavatest elanikest.

Kunda linnas on ühisveevõrgu kogupikkus 25,3 km, millest alates 2010. aastast on rekonstrueeritud umbes 10,9 km. Arvestamata vee (sh veekaod ja tuletõrjevesi) osakaal toodetud veest oli 2023. aastal umbes 16,2%. ÜVK teenuse hind (ilma käibemaksuta) on Kunda linnas vee ja reovee summana 3,708 €/m³ ning Aseri ja Viru-Nigula alevikus 4,22 €/m³. Minuomavalitsus.ee andmetel on Viru-Nigula veeteenuse taskukohasus ÜVK aladel "baastasemel", ehk siis keskmise tarbimise (3m³) veeteenuse hind jääb alla 2,5% omavalitsuse keskmisest netopalgast.

4.10. Side ja elekter

Viru-Nigula vald asub tiheda üleriigilise side- ja energiataristu ristumiskohas: läbi valla kulgevad elektri põhivõrgud ja sidekaablid ning tööstuspiirkondades on kättesaadav suurem elektrivõimsus. Vallas tegutseb mitu sideoperaatorit, mis pakuvad mobiilset ühendust ning paljudes asulates on olemas ka kaabel- või fiiberühendus (kõik täpsed tehnilised näitajad sõltuvad konkreetsetest teenusepakkujatest ja lõpp-punktidest).

4.11. Sooja- ja energiamajandus

Vallas tegutsevad mitmed suurettevõtted (Heidelberg Materials Kunda AS, Estonian Cell AS, Wienerberger AS jt), mis on suured elektritarbijad ja mõjutavad oluliselt piirkonna energiatarbimist ja -taristut. Kaugkütteteenust osutavad valla erinevates keskustes eraettevõtted ning osas hoonetes kasutatakse lokaalseid küttelehendusi.

Elukeskkond - arenguvajadused ja puudused

- Uus Viru-Nigula valla üldplaneering vajab kehtestamist;
- Planeeringute elluviimisel on vaja süsteemsemalt siduda asustuse areng, elamuarendus, tööstus- ja turismipiirkonnad ning rohevõrgustik, et vältida konfliktseid arenguid (nt tööstuskoormus elumupiirkondade ja turismipiirkondade vahetus läheduses);
- Uute elamuarendusalade paiknemine kolmes keskuses (Kunda, Aseri, Viru-Nigula) ja valitud külates vajab täpsemat ruumilist planeerimist koos taristu (teed, ÜVK, ühistransport) ja avalike teenustega;
- Planeeringute koostamisel ja elluviimisel on vajadus senisest süsteemsemalt kaasata erialaspetsialiste (sh energeetika, veemajandus, liikuvus, kliima ja rohevõrgustik), et

otsused oleks tehniliselt põhjendatud ja kooskõlas pikemaajaliste arengustsenaariumidega;

- Puudub terviklik ülevaade valla avalike hoonete, väljakute ja haljasalade kasutusintensiivsusest ja kulutõhususest. Samuti on vajadus avalike hoonete kasutusanalüüsi järele;
- Avalike ruumide kvaliteet ja ligipääsetavus (kergliiklus, inva-ligipääs, puhkealad) on paikkonniti väga erinev, mitmes asulas on jätkuvalt puudus tänapäevastest mängu-, puhke- ja kogukonnaruumidest;
- Vajadus ühtsema heakorra- ja hooldusstandardi järele eri asulates, sh lahendused hooldamata ranna- ja rohealade korrastamiseks ning avaliku ruumi paremaks sidumiseks mere ja loodusmaastikega;
- Vajalik on selgemalt määratleda elamuarendusalad kolmes keskuses ja valitud külades koos taristu ja teenustega, et tagada kvaliteetne elukeskkond ja võimekus vajadusel elanike arvu kasvuks (nt uute suurte tööandjate tekkimisel);
- Korterelamute piirkondades Kundas ja Aseris on lahendamata või killustunud parkimisprobleemid ning ümbritsev avalik ruum (hoovialad, mänguplatsid, haljastus) vajab kaasajastamist;
- Tänapäevase elamufondi energiatõhusus on ebapiisav (kütte ja energialahendused). Tuleb soodustada ajakohaste üürikorterite ning peresõbralike elamuarenduste teket;
- Looduskaitse ja majandustegevus (tööstus, kaevandamine, võimalik tuumajaam), vajavad pidevat tasakaalustamist, tagamaks elurikkuse säilimise ja maastike sidususe;
- Veekogude seisund vajab parandamist (reostuskoormuse vähendamine, sadevee parem juhtimine, paisude mõju vähendamine);
- Loodus- ja puhkealad tuleb paremini siduda avaliku ruumi ja turismivõrgustikuga, sh paremad ligipääsud, matka- ja kergliiklusteed ning infotahvlid;
- Kõiki jäätmevaldajaid ei ole veel liidetud biojäätmete liigiti kogumise või kompostimise süsteemiga, jäätmevaldajate register vajab kaasajastamist. Kehtiv jäätmehoolduseeskiri vajab ajakohastamist ning vallas on vajalik juurutada süsteemsem koostöö ringmajanduse algatustega (korduskasutus, parandamine, jagamine);
- Jäätmejaamade ja kogumispunktide võrgustik ei kata veel ühtlaselt kogu valda, mistõttu on osades kohtades probleeme liigiti kogumise või eriliigiliste jäätmete üleandmisega;
- Kehtiv teehoiukava ei ole elukeskkonda tervikuna hõlmav dokument, mis arvestaks üheaegselt sõiduteede, kergliiklusteede, sadevee, bussipeatuste ja ohutuse aspekte;
- Kergliiklusteede võrk on lünklik; olemasolevad jalg- ja jalgrattateed ei taga turvalist ühendust kõigi elamupiirkondade, koolide ja tööstusaladega. Suurem vajadus on hooldatud ja tolmuwabade kohalike teede järele, eriti külades, kus teede seisukord mõjutab otseselt elukeskkonna kvaliteeti ja ligipääsu teenustele;
- Ühistranspordi korraldus vajab muutmist, sh bussiliikluse sagedus ja ajastus tagamaks hommikused ja õhtused ühendid töö- ja koolisõitudeks ning ühendamaks bussiliiklus rongiliinidega väljaspool valda;
- Bussipeatused, kergliiklusteed, ülekäigud jne vajavad paremat tähistamist, energiatõhusat valgustamist ja turvalist ligipääsu;
- Vajadus tänavavalgustuse uuendamise järele veel katmata lõikudes, sh energiatõhusate valgustite kasutuselevõtt ja juhtimissüsteemide kaasajastamine (sh bussipeatused, jalakäijate ja jalgratturite liikumisteed) ning nende sidumine uute teede- ja taristuprojektidega;

- Puudub täielikult ülevaatlik tehniline andmebaas enne 1995. aastat rajatud vee- ja kanalisatsioonivõrgu paiknemise ja seisukorra kohta, mis raskendab planeerimist ja avariide ennetamist;
- Investeeringuvajadus torustike ja reoveepuhastite rekonstrueerimisse on suur, samas piiravad arengut vee-ettevõtete ja valla finantsvõimekus;
- Hajaasustuses ei ole kõigil elanikel ligipääsu ÜVK-le; seal tuleb jätkata nõuetele vastavate lokaallahenduste (kogumismahutid, imbväljad, väikereoveepuhastid) arendamist ja järelevalvet;
- Üleujutusaladel ja nende läheduses tuleb planeerimisel ja renoveerimisel tagada kliimakindlus.
- Kiire interneti ja kaasaegsete sideühenduste kättesaadavus külades ei ole piisav, toetamaks ettevõtlust ja kaugtööd ning vähendamaks linna-maa lõhet;
- Tulevikus tuleb arvestada suurte tööstus- ja energiaprojektide (sh võimalik tuumajaam) mõjuga elektrivõrgu võimsusele ja jaotusvõrkude arenguvajadusele;
- Puudub terviklik ülevaade kaugküttepiirkondade, katlamajade ja võrkude seisukorrast ning arendusvajadustest;
- Vallas ei kasutata piisavalt hajus- ja taastuenergia lahendusi (päikesepargid, päikesekatused, soojuspumbad, koostootmine) nii avalike hoonete, ettevõtete kui ka kodumajapidamiste tasandil, tulenevalt kliimaeesmärkidest ja energiahindade kõikumisest;
- Potentsiaalsete suurprojektide (nt tuumajaam) kontekstis tuleb varakult läbi mõelda, kuidas kasutada võimalikke täiendavaid elektri- ja soojusvooge valla elanikkonna hüvanguks ning hoonete ja ettevõtluse arendamiseks, tagades tasakaalu keskkonna- ja sotsiaalsete mõjude vahel.

5. Valitsemine

Viru-Nigula valda juhib 19-liikmeline vallavolikogu ja 7-liikmeline vallavalitsus. 2025–2029 koalitsioonileping seab valitsemise keskseks sihiks avatud, õiglaselt ja arukalt juhitud valla, rõhutades läbipaistvat otsustamist, kaasavat aruteluraamistikku ning süsteemset avalikku suhtlust kogukondadega.

5.1. Eelarvepoliitika

2024. aasta majandusaasta aruanne näitab, et vald tegutseb suhteliselt konservatiivse finantspoliitika raames: netovõlakoormus jääb seadusjärgsete piirmäärade alla, kohustuste osakaal varadest on ligikaudu viiendik ning põhitegevuse tulem on positiivne, kuigi aruandeaasta kogutulemus oli negatiivne peamiselt investeeringute ja amortisatsiooni mõju tõttu.

Viru-Nigula valla suurim kuluvaldkond on haridus, mille osakaal kasvas 2023. aasta 39,24 protsendilt 2024. aastaks 43,39 protsendini kõigist tegevuskuludest, kinnitades hariduse kesksel rolli valla eelarves. Teiseks oluliseks kuluvaldkonnaks on sotsiaalne kaitse, mille osakaal suurenes samal perioodil 9,99 protsendilt 12,21 protsendini, mis viitab kasvavatele vajadustele elanikkonna hoolekandeteenuste ja toetuste järele.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	muutus% 2023 vs 2024	osak% 2023	osak% 2024
01 Üldised valitsussektori teenused	669 839	623 963	651 776	989 155	675 107	780 119	15,6%	5,18%	6,35%
02 Riigikaitse	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%
03 Avalik kord ja julgeolek	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%
04 Majandus	2 560 398	1 694 990	1 131 596	1 139 413	2 982 252	1 488 621	-50,1%	22,87%	12,12%
05 Keskonnakaitse	107 901	79 092	105 189	47 030	31 905	34 955	9,6%	0,24%	0,28%
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	2 327 373	1 422 600	1 997 539	1 318 615	1 426 989	1 476 294	3,5%	10,94%	12,02%
07 Tervishoid	11 977	20 772	24 335	25 825	14 188	31 241	120,2%	0,11%	0,25%
08 Vaba aeg, kultuur, religioon	1 430 826	1 167 511	1 146 311	1 224 770	1 141 735	1 259 860	10,3%	8,76%	10,26%
09 Haridus	5 934 790	3 938 883	4 051 666	4 477 580	5 116 681	5 328 055	4,1%	39,24%	43,39%
10 Sotsiaalne kaitse	1 430 337	850 698	780 325	1 023 182	1 302 679	1 499 668	15,1%	9,99%	12,21%
62 Kulu ebatüüpiliselt laekuvaks hinnatud nõuetest	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%
65 Edasikantavad maksud	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%
80 Osaluste soetus	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%

81 Antud laenud	0	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%
82 Laenumaksed	633 701	370 142	364 177	364 445	347 345	381 858	9,9%	2,66%	3,11%

Tabel 6 Tegevuskulude jaotus valdkondade järgi 2019-2024

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/praktiline-teave/statistika#sotsiaalkaitse-stati>

5.2. Avalikud teenused

Viru-Nigula vald pakub põhiteenuseid (haridus, sotsiaaltoetused, kultuur, sport, noorsootöö jt) valla asutuste kaudu kolmes keskuses: Kundas, Aseris ja Viru-Nigulas, tagades teenuste kättesaadavuse võimalusel kodu lähedal. Elukeskkonna mõttes on prioriteediks korras taristu (teed, tänavavalgustus, vee- ja kanalisatsioonivõrgud, soojusmajandus, jäätmekäitlus) ning avaliku ruumi ja ranna-aladel puhkealade arendamine, mida on viimastel aastatel süsteemset investeeringutega parendatud.

5.3. Digilahendused ja IT arendus

Vald kasutab praegu mitmeid digilahendusi: dokumendihaldussüsteem Amphora, taotluste vastuvõtu ja menetlemise süsteem SPOKU, eelarve planeerimise ja täitmise jälgimise tarkvara VeeRA jt. Digitaalsed lahendused on olulised nii taristu haldamisel (andmete kogumine, hooldusvajaduste jälgimine) kui ka elanike teenindamisel ja info jagamisel, kuid praktikas on digilahenduste tase valdkondade lõikes ebaühtlane.

5.4. Kommunikatsioon ja turundus

Valla kommunikatsioon tugineb peamiselt valla veebilehele, ametlikule vallalehele ja sotsiaalmeediale (Facebook). Eesmärgiks on seatud valla turundamine atraktiivse elamis- ja ettevõtluskohana, mis eeldab sihipärast suhtlust nii ettevõtete, elanike kui ka küllastajatega.

5.5. Avatud valitsemine

Senikehtivates arengudokumentides on eesmärgiks tõhus ja kaasav juhtimine, kus otsused tehakse võimalikult elanikele lähedal ja koostöös kogukondadega. Kogukondlik initsiatiiv (seltsid, vabatahtlikud, kogukonnakeskused) on mitmes piirkonnas tugevad, kuid kaasamine poliitika kujundamisse on olnud ebaühtlane.

5.6. Personal ja töökeskkond

Valla konsolideerimisgrupis töötab ligi 260 inimest, sh õpetajad, sotsiaalvaldkonna töötajad, kultuuri- ja sporditöötajad, tehniline personal ning ametnikud. Vald on eesmärgiks seadnud personalitöö arendamise, kvalifitseeritud spetsialistide olemasolu tagamise ning valla kui tööandja atraktiivsuse suurendamise, mh koolituste ja partnerluste kaudu. Haridus- ja sotsiaalvaldkonnas on mitmel pool probleemiks kvalifitseeritud noorte spetsialistide nappus ning vananev töötajaskond.

Palgakulude osakaal valla eelarves on suur, mis seab piirid palgakasvule, kuid samal ajal on kriitilistes teenustes (haridus, sotsiaaltoetused) konkurents tööjõu pärast tugev. Töökeskkonna kvaliteet sõltub lisaks palgale ka juhtimisstiilist, töökoormuse jaotumisest ning võimalusest panustada sisuliselt valla arengusse.

[Minuomavalitsus.ee](https://minuomavalitsus.ee) andmetel on Viru-Nigula valla „valla juhtimise“ tulemuslikkuse üldhinnang Eesti võrdluses keskmine: positiivsena paistab silma arengudokumentide olemasolu ja regulaarne planeerimine, kuid elanike hinnang info kättesaadavusele ja kaasamisele jääb

tagasihoidlikumaks (nt elanike rahulolu teavitamisega KOV tegevusest ja pakutavatest teenustest ning huvigruppide kaasamisega otsustusprotsessidesse vaid baastasemel).

Valitsemine - arenguvajadused ja puudused:

- Valla finantsiline manööverdamisruum väheneb elanikkonna kahanemise, teenuskoormuse kasvu ja investeeringuvajaduste (taristu, hooned, energeetika) koosmõjus. See suurendab vajadust sisemiste prioriteetide seadmise, kulutõhususe analüüsi ja välisrahastuse sihipärase kasutamise järele. Samal ajal kahaneb ka valla maksutulu;
- Läbivalt kõikides valdkondades tegevuste rahastamiseks on vaja süstemaatiliselt otsida ja taotleda täiendavaid rahalisi vahendeid, nii riiklikest kui rahvusvahelistest (EL) fondidest ja programmidest;
- Elanike ja kogukondade kaasamine ja kommunikatsioon on seni olnud ebaühtlane: valla ajalehe ja veebikanalite roll usaldusväärse infoallikana vajab tugevdamist;
- Otsustusprotsesside läbipaistvus ja tulemuste jälgitavus on piiratud: arengukavade täitmise ülevaated on mahukad ja tehnilised, kuid puudub lihtne ja arusaadav süsteem mõõdetavate võtmetulemuste väljendamiseks;
- Koostöö ja partnerluse (VIROL, riik, ettevõtted, sõprusomavalitsused) osas puuduvad kokkulepped projektide ja ülesannete täitmise osas;
- Sisekontrollisüsteem tugineb peamiselt revisjonikomisjonile ja sisemistele korrale, puudub sõltumatu siseaudiitori funktsioon ning koordineeritud riskijuhtimine, mis vähendab suutlikkust ennetada juhtimis- ja korruptsiooniriske keerukamate projektide (EL fondid, energeetika, taristu) puhul;
- Valla e-teenuste ökosüsteem ei ole ühtne ning valla asutused vajavad võimekuse kasvu (oskused, tehniline tugi, seadmed), et kasutusele võtta uusi IT-lahendusi ja kasutada neid igapäevases juhtimises, planeerimises ja aruandluses;
- Taristu haldamiseks (teed, hooned, jäätmeakeskused, vee- ja soojusvõrgud) on vaja süsteemsemaid digiplatvorme, võimaldamaks ühtses keskkonnas valla taristuinfot esitleda, teenuseid pakkuda, andmeid hallata ja kaardil infot analüüsida, nt [KOV avalike andmete infosüsteem - VAAL](#) eeskujul;
- Valla teenuste, võimaluste ja sündmuste turundus on pigem fragmentaarne ning keskendub „kohalik kohalikule“, mistõttu on potentsiaal uute elanike, ettevõtjate ja külastajate kõnetamiseks osaliselt kasutamata;
- Arendada ühtset visuaalset identiteeti, sõnumiraamistikku ja kommunikatsiooniplaani, mis toetaks valla kui mereääre tööstus- ja elukeskkonna tugevuste esiletoomist;
- Kaasamise meetodid (avalikud arutelud, digitaalsed osalusplatvormid, kaasav eelarve) vajavad välja arendamist, standardimist ja sellele vastava oskuspagasi kujundamist nii ametnikele kui volikogu liikmetele;
- Noorte ja kvalifitseeritud spetsialistide värbamine ja hoidmine on keeruline, kuna palgatase on piiratud ning piirkond konkureerib suuremate tõmbekeskuste (Rakvere, Jõhvi, Tallinn) tööandjatega;
- Vaja on süsteemsemat personaliarendust (koolitusprogrammid, karjäärimudelid, järelkasvuprogrammid, koostöö kõrgkoolidega), et tagada kompetentsid nii teenuste osutamisel kui ka uute arengusuundade (nt ennetus, kogukonnatöö, digipädevus) elluviimisel;

- Täiendada palgakorralduse raamistikku, et pakkuda paindlikku töökorraldust ja hoida töötajad organisatsioonis, samuti täiendada palgakorralduse raamistikku hallatavate asutuste osas;
- Töökoormus on mitmes valdkonnas (eriti sotsiaaltoetused ja haridus) suur ning muutuvate ülesannete taustal vajavad töötajad tuge nii vaimse tervise kui ka töö- ja eraelu tasakaalu hoidmisel;
- Motiveeriva töökeskkonna edasiarendamine: regulaarne tagasiside ja arenguveestlused, tunnustamissüsteem, võimalused kaug- ja paindtööks, kaasaegsed töövahendid ning selge rollijaotus ja juhtimiskultuur, mis väärtustab töötajate initsiatiivi.